

FOTO: no R. Andersons personiskā arhīva

Likt sešgadīgiem bērniem iet skolā ir klaja vardarbība. Pat ja bērns prot lasīt un rēķināt pirmā desmita apjomā, tas vēl nebūt nav rādītājs, ka bērns ir gatavs doties uz skolu.

Lasiet 9. lpp. ►

FOTO: no A. Vorobjova personiskā arhīva

Grūti sagaidīt kvalitāti, ja tas ir reizi mēnesī sanākušu piecu cilvēku pāris stundu sarunu vidēji aritmētiskais rezultāts.

Lasiet 9.–10. lpp. ►

Pasniegta Ekselences balva Latvijas skolotājiem

FOTO: Toms Grinbergs

Skolotāji Ekselences balvas laureāti: Agnese Slišāne (no kreisās), Agnese Freiberga, Ilgonis Vilks, Līga Ragaine un Aleksandra Ivanova.

IK INFORMĀCIJA

Latvijas Universitātes (LU) Starpnozaru izglītības inovāciju centrs sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru 21. februārī Rīgas Valsts vācu ģimnāzijā organizēja konkursa „Ekselences

balva” klātienē kārtu. Uz to bija izvirzīti 25 matemātikas, ekonomikas, bioloģijas, fizikas un ķīmijas skolotāji, kuriem vajadzēja vadīt 20 minūšu mācību stundu skolēniem, veidot stundas plānus un veikt metodiskos uzdevumus, lai pārliecinātu žūriju par savu meistarību. Skolotāja prasmi no-

vadīt stundu aizraujoši, iesaistot mūsdienu tehnoloģijas un liekot skolēniem domāt, vērtēja īpaša žūrija – katrā zinātņu nozarē pieci žūrijas locekļi.

Apbalvošanas ceremonijā LU Mazajā aulā Ekselences balvu **fizikā** saņēma Jūrmalas Alternatīvās skolas skolotājs **Ilgonis Vilks**,

ķīmijā – Jelgavas Valsts ģimnāzijas skolotāja **Agnese Freiberga**, **bioloģijā** – Madonas Valsts ģimnāzijas skolotāja **Līga Ragaine**, **matemātikā** – Zvejniekciema vidusskolas skolotāja **Aleksandra Ivanova**, **ekonomikā** – Ogres 1. vidusskolas skolotāja **Agnese Slišāne**.

1400 eiro katram balvas ieguvējam nodrošināja Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācija, Latvijas Ķīmijas un farmācijas uzņēmēju asociācija, AS „Swedbank”, AS „Latvijas valsts meži” (LVM), „Accenture” Latvijas filiāle un SIA „Lielvārds”.

REDAKCIJAS SLEJA

Daiga Kļanska,
laikraksta
„Izglītība un Kultūra”
galvenā redaktore

FOTO: no personiskā arhīva

Pagājušajā nedēļā žurnālistiem jau bija iespēja noskatīties dokumentālā kino klasiķa Ivara Selecka filmu „Turpinājums”, kas uz lielajiem ekrāniem nonāks 22. martā. „Turpinājums” ir stāsts par pieciem Latvijas bērniem no dažādiem Latvijas novadiem, kuri sāk mācīties 1. klasē. Kārlim ir stipras ģimenes saknes Latvijas laukos, Gļeba vecvecāki Latvijā iebraukuši tikai padomju gados, Zanes ģimene ir pirmās paaudzes pilsētnieki, Anastasijas ģimene no pilsētas pārcēlusies uz laukiem, bet Anetes mamma dzīvo Lielbritānijā. Filmas radošā komanda tika vērojusi, kas notiek septiņgadnieka prātā un dzīvē pirmajā skolas gadā. Aicinu ikvienu, kurš patlaban virza un pieņem nozīmīgus lēmumus par Latvijas izglītības sistēmu, pirms paceļ roku un nospiež pogu, rūpīgi noskatīties šo filmu un padomāt, kas, kā un kāpēc notiek Latvijā 21. gadsimta sākumā. Jau iepriekš esmu teikusi, ka nekas nav tāpat vien aiz gara laika, viss, kas patlaban Latvijā notiek, ir sekas iepriekš pieņemtajiem lēmumiem, kas vairākumu valsts iedzīvotāju dzen izmisumā, nabadzībā, neticībā, bezcerībā... Kamēr amatpersonas ar nopietnu sejas izteiksmi mums cenšas iegalvot, ka satraukumam nav pamata.

Bet tagad pāris mani personiskie vērojumi par filmas varoņu dzīvesstāstiem – tie man lika aizdomāties.

Par skolu. Pirmā skolas diena bērnam ir liels notikums, jo sākas viņa patstāvīgais ceļš dzīvē. Jā, būs vecāku, vecvecāku, skolotāju, klasesbiedru atbalsts, bet tas ir brīdis, kurā pašam ir jāuzņemas atbildība par sevi. Nav nekā briesmīgāka, ja bērns jau 1. septembrī par skolu domā, ka tā ir briesmīga un garlaicīga. No kurienes un kurš bērnam to ir iestāstījis, kāpēc par Latvijas skolām ir radīts tāds briesmu stāsts? Gan jau bērns to ir dzirdējis no mums, pieaugušajiem... Mēs esam tie, kas ar saviem stāstiem bērnos sējam negācijas par skolu, savukārt pirmā mācību gada pēdējā dienā visi filmas varoņi ir labākie skolēni klasē, viņi ir priecīgi, laimīgi un iejūtīgi bērni. Filmā spilgti atklājas stāsts par to, ka skolotājiem ir simtreiz jāpārdomā forma, kā vērtējam bērnus. Lai nav tā, ka, saņemot sudraba liecību, meitenīte izplūst asarās un vienīgā, kas viņu mierina, ir zelta liecības saņēmēja. Jā, skolotājam jābūt jāizsniedz liecības pārējiem bērniem, bet varbūt tās varēja būt vienkārši liecības bez nominācijām, kas pasargātu bērnus no pārdzīvojuma. Iespējams, bērns ir izmisumā tāpēc, ka ir pievilis savu vecāku lolotās cerības par sava bērna izcilību jau pirmajā skolas gadā un mājās viņu gaida nopēlums, ierobežojumi vai vēl kāds bargāks sods.

Par pilsētu un laukiem. Patlaban valstī mērķtiecīgi īsteno mazo lauku skolu slēgšanu, jo uzskata, ka valstij ir par dārgu skolot savus bērnus skolās ar nelielu bērnu skaitu, ka skolēns nesaņem līdzvērtīgu izglītības kvalitāti kā pilsētas skolās. Filmā var lieliski redzēt, kā jūtas Rīgas lielo skolu skolēni Gļebs un Zane un kāds dzīvesprieks un pasaules redzējums ir Kārlim un Anastasijai. Šķiet, ka izglītības reformu īstenotājiem vismazāk interesē, kā jūtas bērns, cik liela ir viņa mācību slodze, cik laika atliek, lai pabūtu svaigā gaisā, izkustētos, jo neba jau viņiem būs jāsirgst ar dažādām emocionālām un fiziskām kaitēm, kas laika gaitā piemeklēs cilvēkus, kuri kopš mazām dienām ir pārslogoti, neizgulējušies. Un vēl Kārlis un Anastasija pavisam noteikti mil Latvijas laukus un ir to nākotne.

Par mammu svešumā. Un mana sirds visvairāk sāp par to, ka valstī esam radījuši apstākļus, ka vecākiem nav iespēju būt kopā ar saviem bērniem. Jā, Anete var savu mammu pasveicināt skaipā. Mācoties tautasdziesmas Mātes dienas koncertam, kurā mammas nebūs, Anetei bija tik skumjas acis, un šķita, ka bērnu šī sāpe pavadīs visu mūžu. Tā mēs miera apstākļos laužam cilvēku likteņus, ko pētnieki varēs vētīt pēc pāris desmitgadēm, analizējot šolaiku bērnu likteņstāstus.

Nākamā ir brīvlaika nedēļa, kas solās nākt ar pavasariem laikapstākļiem, tādēļ vēlreiz pārrunāsim ar bērniem un jauniešiem drošības jautājumus!

Lai gudra un priecīga nākamā nedēļa!

11 000 parakstu pret skolas gaitu sākšanu ar 6 gadu vecumu

Publicitātes foto

7. martā Neatkarīgās izglītības biedrības priekšsēdētāja Dr. paed. Zane Ozola Saeimas Mandātu un ētikas komisijā iesniedza sabiedrības iniciatīvu portālā „Manabalss.lv” savāktos 11 000 parakstu, lai bērniem saglabātu pašreizējo skolas gaitu sākumu ar septiņu gadu vecumu pretēji Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) plānotajai reformai, kurā ir paredzēta skolas gaitu uzsākšana ar sešu gadu vecumu.

IZM plānoto reformu neatbalsta arī liela daļa vecāku, izglītības nozares ekspertu, pedagogu, skolu direktoru u. c.

Saeimas Mandātu un ētikas komisija pārliecināties, vai visi paraksti atbilst noteiktajam prasībām, proti, vai parakstītāji ir Latvijas pilsoņi, kas sasnieguši 16 gadu vecumu. Pēc tam par priekšlikumu būs jālemj deputātiem.

Pasniegta Lielā mūzikas balva

FOTO: Andrejs Vasjukovičs, www.apkalna.com

6. martā Latvijas Nacionālajā operā un baletā notika apbalvojuma „Lielā mūzikas balva 2017” svinīgā pasniegšanas ceremonija, kurā tika paziņoti laureāti astoņās kategorijās.

Kategorijā „Gada mūziķis” balvu ieguva ērgelniece Iveta Apkalna. Ar balvu par mūža ieguldījumu tika godināts komponists Romualds Kalsons. Balvu „Par izcilu sniegumu gada garumā” saņēma orķestris „Rīga”, bet par izcilu darbu ansambli tika godināta klavesiniste Ieva Saliete. Kategorijā „Gada jaunais mākslinieks” sudraba statueti ieguva vijolniece Kristīne Balanas.

Savukārt kategorijas „Gada jaundarbs” laureāts ir Krista Auznieka kompozīcija „Uguns un roze”.

Par DU rektori ievēlēta profesore Irēna Kokina

FOTO: www.daugavpils.lv

Daugavpils Universitātes (DU) Satversmes sapulces sēdē par DU rektori 13. februārī ievēlēja profesori Irēnu Kokinu. Uz DU rektora amatu kandidēja DU Pedagoģijas un pedagoģiskās psiholoģijas katedras vadītāja profesore I. Kokina un DU Humanitāro un sociālo zinātņu institūta direktora p. i. un vadošā pētniece profesore Anita Stašulāne. Par profesori I. Kokinu nobalsoja 55, savukārt par profesori A. Stašulāni – 38 Satversmes sapulces delegāti.

Jauniešiem rektore sāks pildīt amata pienākumus pēc tam, kad viņas ievēlšanu apstiprinās Ministru kabinetā.

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 1. MARTA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „VECĀKIEM”

- ◆ RĪTAUSMAS DIEVIETE AUSTRA
- ◆ PUSAUDŽU VECUMA PAMATPROBLĒMAS
- ◆ BĒRNS TEĀTRĪ. KO GŪT NO TEĀTRA IZRĀDES?

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 28. FEBRUĀRA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA”

- ◆ PAR BĒRNA ATTĪSTĪBAS LIKUMSAKARĪBĀM
- ◆ MAZIE GULBENIEŠI NO „AUSEKLĪŠA” ATBALSTA LATVIJAS OLIMPIEŠUS
- ◆ LATVJU RAKSTU ZĪMJU APGUVE PIRMSKOLĀ

IZGLĪTĪBA KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze” iznāk kopš 1948. gada 1. janvāra, kopš 1990. gada 1. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība”, kopš 1994. gada 6. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts „Izglītība un Kultūra” Izdevējs: SIA „AB konsultants” Vienotais reģistrācijas numurs: 40103361805 Latvijas Republikas UR masu informācijas līdzekļa reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese: Dzirnau iela 21 Rīgā, LV-1010 Tālr.: 67096393, e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv www.izglitiba-kultura.lv Galvenā redaktore: Daiga Kļanska Tālr.: 29 808301

e-pasts: daiga.klanska@izglitiba-kultura.lv Reklāma un mārketingas: e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv Tālr.: 25628748, 67096393 Literārā redaktore: Zigrīda Purvīce e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv Datorgrāfiķe: Linda Prātniece e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv

Iespiests tipogrāfijā „Mūkusalā”. Tirāža: 2000. Abonēšanas indekss: 1092

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz „Izglītību un Kultūru” obligāta. Publikācijas paustais viedoklis ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Valdībā sāk skatīt grozījumus Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā

IK DAIGA KĻANSKA

Ministru kabineta (MK) komitejas sēdē 5. martā sāka skatīt Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) sagatavotos Izglītības likuma un Vispārējās izglītības likuma grozījumus, ko IZM valsts sekretāru sanāksmē pieteica pagājušā gada jūlijā. Tā kā gan ministrijām, gan sociālajiem partneriem bija virkne iebildumu pret grozījumos paredzētajām izmaiņām, astoņu mēnešu laikā IZM ir veikusi precizējumus, taču joprojām abu likumu grozījumi vienbalsīgu atbalstu 5. marta valdības komitejas sēdē neguva un tuvāko divu nedēļu laikā IZM ir jāpilnveido grozījumi, lai abus likumprojektus varētu atkārtoti skatīt 19. marta valdības komitejas sēdē.

Kas divu nedēļu laikā IZM jāpaveic?

Valdības komitejas 5. marta sēdes protokols liecina, ka likumprojekta „Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” redakcija IZM jāaskaņo ar Kultūras ministriju un Veselības ministriju (VM); jāpapildina likumprojekta anotācija ar informāciju, ka pārejas periodā izglītības iestādēs pietiks vietas visiem bērniem pēc izvēles uzsākt mācības 1. klasē. Valdības komiteja IZM ir uzdevusi turpināt diskusiju par regulējuma izmaiņām, kas attiecas uz pedagogiskās korekcijas jautājumiem, sociālās izglītības iestādēm un programmām un pamatizglītības uzsākšanu ar 6 gadu vecumu. IZM būs jāorganizē starpinstitūciju saskaņošanas sanāksmes iebildumu papildu izvērtēšanai, kā arī jāiesniedz precizētais likumprojekts un anotācija Valsts kancelejā.

Savukārt likumprojekta „Grozījumi Izglītības likumā” redakcija ir jāaskaņo ar VM, likumprojekta anotācija jāpapildina ar izvērtēšanu

informāciju par nepieciešamību pārskatīt mācību priekšmetu un kursu standartu. Anotācijā ir jānorāda, ka jautājums par internātskolām tiks risināts atsevišķi – MK iesniedzamā informatīvā ziņojuma izskatīšanas ietvaros, kā tas ir noteikts MK 2017. gada 19. decembra sēdes protokola Nr. 63 59. § 2. punktā: IZM kopīgi ar Finanšu ministriju, Labklājības ministriju, VM un sadarbībā ar Latvijas Pašvaldību savienību (LPS) ir jāizvērtē nepieciešamie atbalsta pasākumi, lai sekmētu iekļaujošo izglītību, jāpagatavo informatīvais ziņojums un izglītības un zinātnes ministram līdz 2018. gada 1. jūlijam jāiesniedz izskatīšanai MK. IZM ir jāorganizē starpinstitūciju saskaņošanas sanāksmes, lai izvērtētu iebildumus likumprojektā „Grozījumi Izglītības likumā”, un precizētais likumprojekts un anotācija jāiesniedz Valsts kancelejā.

Būtiskākās izmaiņas, ko IZM plāno likumprojektos MĀCĪBAS 1. KLASĒ AR 6 GADU VECUMU

Likumprojektos ir paredzēts uzsākt pāreju uz pamatizglītības satura apguvi, sākot ar 6 gadu vecumu, tādējādi 1. klasi integrējot bērnudārzā, paredzot pārejas laiku līdz 2023. gada 31. augustam. „Skolas gaitu uzsākšana 6 vai 7 gadu vecumā vienmēr būs vecāku izvēle,” uzsver izglītības un zinātnes ministrs **Kārlis Šadurskis**. Arī turpmāk saskaņā ar vecāku vēlmēm un ģimenes ārsta vai psihologa atzinumu pirmsskolas izglītības programmas apguvi varēs pagarināt par vienu gadu. Likumprojektu grozījumos ir paredzēts, ka turpmāk pamatizglītības apguvi nedrīkstēs uzsākt 8 gadu vecumā.

K. Šadurskis uzskata, ka pārmaiņu mērķis ir sekmēt bērnu garīgo, intelektuālo un fizisko attīstību, nodrošinot atbilstīgu mā-

FOTO: Andris Bērziņš

IZM 5. marta preses konferencē izglītības un zinātnes ministrs **Kārlis Šadurskis** (no labās), VISC vadītājs **Guntars Catlaks**, IZM Izglītības departamenta direktora vietniece izglītības statistikas un finanšu plānošanas jomā **Līga Buceniece** un LU PPMF profesore **Anita Petere**.

cību vidi, kas ir jēgpilna, mainīga, izzinoša, kā arī pētīt, mācīties un radīt rosinoša. Ministrs ir pārliecināts, ka 1. klasē plānotais apgūstamais mācību saturs un metodika ir atbilstīga 6 gadu vecu bērnu fiziskajai un emocionālajai attīstībai. Savukārt projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” īstenotāji preses konferencē 22. februārī atzina, ka ir nepieciešams būtiski pilnveidot patlaban izstrādāto sešgadīgiem bērniem paredzēto mācību saturu un pieeju. Matemātikas mācību jomas eksperti, iepazīstoties ar saņemtajiem viedokļiem, ir saskatījuši nepieciešamību pārskatīt matemātikas satura un pieejas atbilstību vecumposmam sākumskolā; daļa sabiedriskās apspriešanas dalībnieku uzskata, ka 1. klases saturs un pieeja vairāk atbilst 7, nevis 6 gadus veciem bērniem. Valsts izglītības satura centra vadītājs (VISC) **Guntars Catlaks** preses konferencē 22. februārī pauda cerību, ka pirmsskolas izglītības vadlīnijas un, iespējams, arī pamatizglītības standartu valdībā varētu iesniegt aprīlī, savukārt ar vispārējās vidējās izglītības standartu vēl ir daudz darāmā, tas valdībā varētu nonākt vēlāk, bet kad – grūti prognozēt.

Runājot par sešgadnieka gatavību mācībām 1. klasē, Latvijas Universitātes (LU) Pedagoģijas,

psiholoģijas un mākslas fakultātes (PPMF) profesore **Anita Petere** 5. marta preses konferencē pauda uzskatu, ka cilvēki skatās virspusēji un savus priekšstatus veido, balstoties uz savu pieredzi. Viņa ir pārliecināta – ja tiek ieviesta kompetenču pieeja balstīta izglītība, 6 gadus vecs bērns var mācīties 1. klasē. VM savos iebildumos par grozījumiem Vispārējās izglītības likumā norādīja, ka 6 un 7 gadus vecam bērnam nedrīkst būt vienāda mācību slodze, turklāt patlaban nav pietiekamas informācijas par to, kādas būs iespējas nodrošināt atbilstīgu mācību vidi, ar cik lieliem finanšu ieguldījumiem pašvaldībām ir jāreķinās, lai varētu nodrošināt tādu vidi, kādu iecerējusi IZM. K. Šadurskis uzskata, ka veikt aprēķinus par nepieciešamajiem ieguldījumiem vides pilnveidei nav IZM funkcija, jo par to atbild katra pašvaldība. Savukārt LPS padomniece izglītības un kultūras jautājumos **Ināra Dundure** norāda, ka pašvaldības nevar veikt aprēķinus par nepieciešamajiem ieguldījumiem, lai nodrošinātu atbilstīgu vidi sešgadniekiem, kamēr valdībā nav apstiprinātas jaunās pirmsskolas izglītības vadlīnijas un pamatizglītības standarts, kā arī sniegti ieteikumi, kas konkrēti būs nepieciešams, lai īstenotu jau no satura un pieeju.

IZM uzskata, ka pamatizglītības apguvi bērns 6 gadu vecumā var uzsākt tajā izglītības iestādē, kur apgūta obligātā pirmsskolas izglītība, lai varētu mācīties jau pazīstamā vidē, ierastajā dienas ritmā, nodrošinot izglītības procesa nepārtrauktību. 1. klases skolēniem tiks nodrošināta iespēja atpūties gan mācību procesa laikā, gan diendusas laikā, kā arī izglītības iestādē atrasties līdz vakaram. Mācību telpa būs daudzfunkcionāla, paredzot fizisko aktivitāšu zonu, kur bērni var aktīvi kustēties, un arī atpūtas zonu.

IZM plāno, ka jaunais regulējums par pamatizglītības apguves uzsākšanu ar 6 gadu vecumu stāsies spēkā 2019. gada 1. janvārī un pamatizglītības apguve ar 6 gadu vecumu tiks uzsākta 2019./2020. mācību gadā. Tā kā atsevišķās izglītības iestādēs var būt atbilstīgu telpu, pedagogu un citu resursu trūkums, ir paredzēts atļaut pirmsskolas izglītības iestādēm, nemainot izglītības iestādes juridisko statusu, bez attiecīgas izglītības iestādes un izglītības programmas akreditācijas laikā no 2019. gada 1. jūlija līdz 2023. gada 31. augustam nodrošināt 1. klases mācību satura apguvi.

Pēc abu likumprojektu akceptēšanas valdībā par tiem vēl jālemj Saeimā. ■

Šogad vidusskolu absolventi studijām augstskolās drīkstēs reģistrēties, sākot ar 15. martu

IK IK INFORMĀCIJA

Reflektantu reģistrāciju un uzņemšanu pirmajā gadā pēc vidējās izglītības iegūšanas augstskolas un koledžas varēs sākt 2018. gada 15. martā. Tas ir paredzēts Izglītības un zinātnes ministrijas sagatavotajā Ministru kabineta (MK) noteikumu projektā, kas 6. martā tika apstiprināts valdībā.

MK noteikumu projektā ir paredzēta iespēja augstskolām un koledžām organizēt agrāku uzņemšanu personām, kas ir ieguvušas vidējo izglītību ārvalstīs, un organizēt pirmsuzņemšanu personām, kas iegūst vidējo izglītību Latvijā, ar nosacījumu, ka tiks sasniegts noteikts līmenis centralizētajos eksāmenos. Šāda termiņa noteikšana augstskolām un koledžām reģistrāciju un uzņemšanu ļaus

īstenot ilgāku laiku: tā kā beigu termiņa noteikšana ir katras izglītības iestādes kompetencē, augstskolas un koledžas drīkstēs noteikt tik ilgu reģistrācijas un uzņemšanas periodu, lai reģistrēties studijām un iesniegt visus nepieciešamos dokumentus varētu visas studētgrībētāju grupas. Vienlaikus šāda termiņa noteikšana augstskolām un koledžām ļaus konkurēt ar ārvalstu augstākās izglītības ie-

stādēm, kas uzņemšanu organizē agrāk.

Lai visām augstskolām un koledžām nodrošinātu vienādas iespējas uzsākt studējošo uzņemšanu, MK katru gadu nosaka termiņu, ar kuru augstskolās un koledžās drīkst sākt reģistrēt un uzņemt reflektantus.

Šogad 12. klases skolēniem mācību gads beigsies 21. jūnijā, bet 2017./2018. mācību gada centralizēto eksāmenu sertifikā-

tus par vispārējo vidējo izglītību Valsts izglītības satura centrs pašvaldību izglītības pārvaldēm izsniegs 29. jūnijā.

Valdībā apstiprināto dokumentu „Noteikumi par sākuma termiņu reflektantu reģistrācijai un uzņemšanai augstskolās un koledžās 2018. gadā” var iepazīt MK mājaslapā: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40440847&mode=mk&date=2018-03-06>. ■

Rīgas skolās plaukst „PuMPuRS”

IK DAIGA KĻANSKA

Šajā mācību gadā 35 Rīgas izglītības iestādēs sāka īstenot Eiropas Sociālā fonda finansēto projektu „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” („PuMPuRS”). Par projekta pirmajiem ieguvumiem un secinājumiem stāsta Rīgas domes izglītības, kultūras un sporta departamenta vispārējās izglītības skolu nodaļas vadītāja **Anīta Pēterkopa** un izglītības atbalsta nodaļas vadītāja **Inese Štekele**.

“Ja bērni jūt, ka skolotājs viņiem pievērš uzmanību, strādā ar viņu individuāli, arī citi bērni vēlas tādu pašu atbalstu un mums prasa individuālas nodarbības, taču to mēs varam nodrošināt tikai ierobežotam skaitam bērnu.

Kāda veida atbalsts skolēniem ir visvairāk nepieciešams?

I. Š.: Projektā ir izdalīti četrus veidu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riski: sociālās vides un veselības riski, ar mācībām (skolas vidi) saistīti riski, ekonomiskie un ar ģimeni saistītie riski. Projekts ir paredzēts 5.–12. klases skolēniem, kuriem ir neattaisnoti mācību kavējumi, grūtības mācībās, konflikti ar klasesbiedriem, pedagogiem, kuri ir iesaistīti vardarbībā.

A. P.: Šā gada sākumā projektā bija iesaistīti 803 skolēni, bet pašlaik viņu skaits jau tuvojas 830, jo skolotāji mums ziņo par aizvien jauniem skolēniem, kuriem ir vajadzīgs atbalsts (to var elastīgi izdarīt arī semestra vidū). Skolotāji katram skolēnam izveido individuālo atbalsta plānu, kurā izvērtē mācību pārtraukšanas riskus un nosaka nepieciešamos pasākumus šo risku samazināšanai. Projektā ir iesaistījušās pašvaldības pārraudzībā esošās speciālās izglītības iestādes, pamatskolas, vidusskolas, kā arī valsts ģimnāzija.

Papildinot kolēģes teikto, piebilstu, ka nākamā risku grupa ir ekonomiskie riski, kas skar trūcīgo un maznodrošināto bērnu ģimenes. Kaut gan Rīgā 5.–9. klases skolēniem nodrošina vienu ēdienreizi no pašvaldības budžeta, ir skolēni, kuriem no projekta finansējuma ir vajadzīgas brokastis, launags un dažkārt arī vakariņas. Atbalstu saņem arī vakarskolu audzēkņi

neatkarīgi no vecuma. Atbalstu var saņemt arī jaunieši, kuriem ir valodas barjera, piemēram, ja bērns nāk no ģimenes, kas nesen ieradies valstī, reemigrantu bērni. Rīgas pašvaldība jau ārpus šā projekta iebrucēju bērniem sniedz finansiālu atbalstu, lai bērns skolā varētu apgūt latviešu valodu, taču šis atbalsts ir tikai vienam mācību gadam. Savukārt projektā atbalsts tiek sniegts valodas barjeras pārvarēšanai – šī barjera ir par iemeslu mācību stundu neapmeklēšanai, sekmīgai mācību vielas neapgūšanai u. tml. Atbalstu saņem arī bērni ar valodas traucējumiem, disleksiju un disgrāfiju.

I. Š.: Ja ģimene saņem atbalstu no pašvaldības budžeta par ēdināšanu vai transporta izdevumiem, tad no projekta šos pakalpojumus vairs neapmaksā.

A. P.: Transporta izdevumiem mēnesī ģimene var saņemt 30 eiro, piemēram, šādu atbalstu nodrošinām skolēniem, kas dodas no Pierīgas uz speciālo izglītības iestādi. Ja skolēnam ir nepieciešama naktsmītne, tad viņam tiek apmaksāti 35 eiro mēnesī. Vēl skolēni no maznodrošinātām vai trūcīgām ģimenēm vajadzības gadījumā var saņemt 25 eiro semestrī individuālās lietošanas piederumiem.

Kā projektā iesaistās pedagogi?

A. P.: Projektā skolēniem atbalstu sniedz dažādu mācību priekšmetu skolotāji, izglītības psihologi, sociālie pedagogi, kā arī pedagoga palīgi, ko izmanto bērni ar speciālajām vajadzībām. Ir svarīgi, ka mācību stundas laikā bērnam blakus ir pedagoga palīgs, kurš viņam sniedz individuālu atbalstu. Šo iespēju novērtē gan bērni, gan vecāki. Projektā mēs saskaramies ar to, ka skolotāji ir ļoti noslogoti, tādēļ ne vienmēr var konsultēt tik daudz, cik vajadzētu, piemēram, ja jauniešiem ir četrus veidu riski, tad cenšamies atbalstu nodrošināt vismaz trijos no tiem.

“Jau tagad redzam, ka bērnu mācību sasniegumi uzlabojas, viņi paši daudz cītīgāk sāk strādāt mācību stundās. Bērni ir kļuvuši apzinīgāki, skolotājiem vairs nevajag iet un viņus meklēt, bet viņi paši nāk un gaida skolotāju.

Kurš un kā pamana skolēnu, kuram kāda veida atbalsts ir vajadzīgs?

A. P.: To dara skolā, kurā skolēns mācās. Skolas atbalsta personāls un klases audzinātājs zina skolēnus, kuriem ir dažādas problēmas un būtu vajadzīgs atbalsts. Sākotnēji tā ir skolotāju sadarbība, kurai seko saruna ar skolēna vecākiem, lai vienotos par atbilstīga atbalsta nepieciešamību. Ja vecāki to izprot un atbalsta bērnu, tad bērnam tiek sagatavots individuālais atbalsta plāns, kas vecākiem ir jāparaksta. Taču, ja izvērtējumā ir konstatēti un plānā ierakstīti ar ģimeni saistīti riski, piemēram, vecāku atkarība, konflikti, vardarbība ģimenē, nepietiekams atbalsts bērnam vai pārprūpe, vecāki daudzos gadījumos to nevēlas atzīt un plānu neparaksta. Lai skolēns nebūtu zaudētājs, skolai šī informācija, iespējams, ir jānoformulē tolerantāk, paturot ar ģimeni saistītos riskus savā redzeslokā.

Rūpīgi izvērtējot skolēnu neattaisnotos kavējumus, atklājas, ka bieži vien tie ir talantīgiem jauniešiem, kuriem ir liela slodze un kuri no rītiem mēdz aizgulēties, jo vecāki agri dodas uz darbu, ģimenē nav stingras uzraudzības. Gadās, ka skolēnam nepatīk kāds mācību priekšmets, tādēļ viņš kavē stundu. Šādos gadījumos skolēnam palīdz klases audzinātājs, psihologs, konsultāciju sniedz kāds cits mācību priekšmeta skolotājs, ar kuru skolēnam izveidojas savstarpēja uzticēšanās un sapratne.

Bērniem patīk individuālas konsultācijas ar skolotāju

Rīgas Jāņa Poruka vidusskolas direktores vietniece izglītības jomā **Anda Tora** stāsta, ka patlaban skola ir izstrādājusi individuālo atbalsta plānu 63 skolēniem, tāpēc ka vēlas sniegt iespējami plašāku atbalstu, lai katrs bērns veiksmīgi pabeigtu skolu un turpinātu izglītoties. „Mūsu skolēni ir ļoti apmierināti ar projektā piedāvātajām individuālajām konsultācijām. Viņiem patīk, ka var viens pret vienu sarunāties ar skolotāju un viņiem tiek veltīta nedalīta uzmanība. Arī skolotāji ir atsaucīgi un labprāt ar bērniem strādā individuāli. Veidojot individuālos atbalsta plānus, skolēniem devām individuālo konsultāciju iespēju ar to skolotāju, kurš viņus māca ikdienā. Tā kā skolotājiem ir atšķirīga darba slodze, skolēniem piedāvājam iespēju, piemēram, pie bioloģijas skolotājas, kura var mācīt arī ķīmiju, apmeklēt konsultāciju ķīmijā, jo ķīmijas skolotājs mūsu skolā ir tikai divas dienas. Krievu valodas skolotāja stāstīja, ka jau pēc pirmā semestra būtiski uzlabojušās sekmes vienam puisim, kuram bija grūtības apgūt valodu, jo nebija pamatzināšanu. Viņš ļoti veiksmīgi tās ir apguvis

un var turpināt mācības. Kāds cits 12. klases jauniešis ir pateicīgs par individuālajām nodarbībām latviešu valodā. Skolotāja viņam ir sagatavojusi atbilstīgus uzdevumus, un viņš ir pateicīgs, ka tas viņam palīdz sagatavoties arī eksāmenam latviešu valodā. Protams, gadās, ka skolotājs ir sagatavojies nodarbībai, bet skolēns neatnāk, jo ir aizmirsis, viņam tajā laikā ir kādi citi pienākumi. Risinām šādas situācijas individuāli, lai skolēns audzinātu arī savu raksturu,” stāsta A. Tora.

“Runājām ar skolēnu vecākiem, kuri pārsvarā atzinīgi novērtē piedāvāto palīdzību, jo apzinās, ka bieži vien viņi paši neko bērnam palīdzēt nevarēs.

Runājot par to, kāds atbalsts skolēniem visvairāk ir vajadzīgs, viņa atzīst, ka katram tas esot ļoti individuāli. Ir skolēni, kuri nepadodas mācības kādā no mācību priekšmetiem, trūkst pamatzināšanu, kas rada grūtības turpmākajās mācībās, tādēļ skolotājam viņiem ir jāparāda ceļš, kā tikt uz priekšu, un, līdzko skolēns to saprot, viņš jau ar pavisam citu attieksmi turpina mācības. „Mums ir arī skolēni, kuri trenējas kādā no sporta veidiem, tādēļ ne vienmēr var apmeklēt stundas, tāpēc mēs kopīgi plānojam, kā starp treniņu grafiku atrast laiku individuālajām konsultācijām. Viena no meitenēm ir pateicīga par daļēju transporta izdevumu kompensāciju no projekta līdzekļiem. Viņa pie mums atnāca 12. klasē, jo Garkalnē, kur viņa mācījās, klasi slēdza. Jaunietei ir interese turpināt mācības Valsts policijas koledžā. Mūsu skolā ir iespēja mācīties vispārējās izglītības virziena programmu ar ievirzi policista darbā, tādēļ viņa izvēlējās mūsu skolu, darbojas arī Jaunsardzē,” stāsta A. Tora.

Pedagoģe atzīst, ka patlaban, kad slimo skolotāji un skolēni, ir jābūt ļoti elastīgai pieejai, lai visiem skolēniem, kuriem ir atbalsta plāns, nodrošinātu konsultācijas. To nevar saplānot mēnesim vai nedēļai, bet katru dienu ir jāredz nākamās dienas darba plāns, operatīvi jāsadarbības, lai būtu informēti gan skolotāji, gan skolēns, gan vecāki.

Kādi ir skolotāju ieguvumi? A. Tora uzsver, ka tas ir ne tikai ieguvums naudas izteiksmē – skolotājs iegūst pieredzi, kā individuāli strādāt ar bērnu, noteikt viņa vajadzības, meklēt tādu pie-

eju un uzdevumus, kas konkrētajam bērnam ir visatbilstīgākie. Šādās individuālās nodarbībās reizēm bērnam vajag pavisam nedaudz, lai viņš saprastu, kas kopējā mācību stundā ir šķītis nepārvarams šķērslis.

Vecāki ir pateicīgi par atbalstu bērniem

Rīgas Daugavgrīvas vidusskolas direktores vietniece **Violeta Mukāne** stāsta, ka kopš janvāra skolā individuālais atbalsta plāns ir 46 skolēniem. „Analizējām pirmā semestra skolēnu sasniegumus, savus ieteikumus par bērniem, kuriem atbalsts būtu visvairāk nepieciešams, sniedza gan mācību priekšmeta skolotāji, gan klases audzinātāji. Pēc tam runājām ar skolēnu vecākiem, kuri pārsvarā atzinīgi novērtē piedāvāto palīdzību, jo apzinās, ka bieži vien viņi paši neko bērnam palīdzēt nevarēs. Ja bērni jūt, ka skolotājs viņiem pievērš uzmanību, strādā ar viņu individuāli, arī citi bērni vēlas tādu pašu atbalstu un mums prasa individuālas nodarbības, taču to mēs varam nodrošināt tikai ierobežotam skaitam bērnu.

Jau tagad redzam, ka bērnu mācību sasniegumi uzlabojas, viņi paši daudz cītīgāk sāk strādāt mācību stundās. Bērni ir kļuvuši apzinīgāki, skolotājiem vairs nevajag iet un viņus meklēt, bet viņi paši nāk un gaida skolotāju. Ir ne tikai konsultācijas pēc stundām, pedagoga palīgs mācību stundā ir kopā ar bērnu un palīdz viņam izprast mācīto vielu, paskaidro uzdevumus. Ir ļoti nedroši bērni, kuri neuzdriktas izteikties, bet, ja pedagoga palīgs viņu iedrošina, tad atveras un sāk iesaistīties mācību stundā,” savā pieredzē dalās V. Mukāne.

Pedagoģe atklāj arī to, ka skolotāji individuālās sarunās ierauga bērnus pavisam no cita skatpunkta. Individuālā pieeja ļauj izprast konkrētā bērna grūtības, vajadzības un kopīgi ar bērnu mēģināt meklēt ceļus, kā mācīties, lai sasniegtu labu rezultātu. „Skolotājiem ir liela slodze un, strādājot ar visu klasi, ne vienmēr ir iespēja redzēt un izprast, ko un kā palīdzēt bērnam, bet projekts ir pavēris pavisam citas iespējas gan skolēniem, gan skolotājiem, gan atbalsta personālam, tādēļ mēs dzirdam atzinīgus vārdus no visiem iesaistītajiem. Šāds projekts ir ļoti nepieciešams, jo vecāki ir aizņēmti savā dzīvē, bet bērniem ir vajadzīga pieauguša cilvēka uzmanība, sarunas, kurās viņu dzird, uzklausa. Tas bērniem paver lielas iespējas,” uzskata V. Mukāne. ■

PuMPuRS
Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai

Par vērošanu, novērošanu un pieaugšanu

FOTO: no personiskā arhīva

„Pieaugšana var nozīmēt arī atcerēšanos, kā tas ir – būt bērnam,” atgādina Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Šoreiz tiekamies pavasara un skolēnu brīvdienu priekšvakarā, un vai gan šis nav brīnišķīgs brīdis, lai pierimtu, piestātu un pavērotu? Pavērotu, kā katrs saules stariņš, sniegu kausēdams, varoņīgi stājas pretī ziemai. Pamanītu, kā aug mūsu skolēni, izsakot negaidīti dziļas domas un atklājot pārsteidzošas kopsakarības. Lai apbrīnotu putnu pašapziņu, savas dziesmas no paaudzes paaudzē skaņi tālāk nododot. Lai ieklausītos dabas un civilizācijas radītajās skaņās, ieskatītos blakus, tūlumā vai ekrānā esošajās sejās un vizuālajos tēlos, iekļūtu starp rindiņām tekstos un paši savās domās. Lai novērtētu sniegpulksteņa tiecību ceļā uz mērķi.

Par vērošanu un pārļu meklēšanu tepat, savā tuvumā, mudina domāt arī virkne notikumu, sarūpējot gan svaigus materiālus mācību stundām, gan tēmas pārdomām pavasarīgu pastaigu laikā un aizraujošām sarunām pavisam neformālā gaisotnē, piemēram, jaunais raidījumu cikls „100 Latvijas pirmizrādes”, ko, gatavojoties Latvijas valsts simtgadībai, ir sarūpējis „Latvijas radio 3 KLASIKA” un kas, kā allaž, ir atrodami interneta vietnē *klasika.lsm.lv*. Lakoniski veidots raidījumu saturs ļauj atcerēties vai no jauna iepazīt kultūras notikumus, par kuriem savulaik

“Ko piedāvājam (vai liekam) skatīties, klausīties un pieredzēt saviem bērniem un skolēniem? Cik uzmanīgi ieklausāties viņu vērtējumos? Vai maz uzklusām tos? Un ko darām, ja mūsu viedokļi atšķiras – par filmu, izrādi, grāmatu vai rakstu interneta portālā?”

daudz runāts un kuri joprojām kalpo kā sava laika liecības. Kā raksturo paši cikla veidotāji, tie ir stāsti par izcilību pagātnē, mūdienu pārsteigumiem, pāvērsiena punktiem, starptautiska vēriena klātbūtni Latvijas norisēs izrādēs, iestudējumos, kinolentēs un mūzikas darbos, un tos patiesi ir vērts izbaudīt pašiem un piedāvāt skolēniem.

Viena no pērlēm, ko ar prieku atcerējos un noskatījos, ir ne vien Latvijas, bet arī pasaules dokumentālā kino vēsturē leģendārā režisora Herca Franka un ope-

“Esiet gatavi saskatīt stāstu ne tikai par pieciem pirmklasniekiem, bet arī par mums – skolotājiem, vecākiem un sabiedrību kopumā. Pareizo atbilžu nav, tās ir jāmeklē pašiem.

ratora Jura Podnieka 1978. gadā veidotā filma „Vecāks par 10 minūtēm”, par kuras iekļaušanu Latvijas kultūras kanonā savulaik ekspertiem esot bijusi neparasta vienprātība. Arī tā stāsta par vērošanu un novērošanu. 10 minūtēs, kuru laikā kinokamera ne-novērs skatu no trīs gadus veca puisēna, kurš skatās leļļu teātra izrādi, viņa sejā atspoguļojas visplašākā emociju gamma, ļaujot nojaust, kā šo 10 minūšu laikā pieaug mazā cilvēka pieredze un emocionālais briedums. Te nu ir jādomā ne vien par to, kā filmas veidotājiem izdevās piekļūt tik tuvu istām emocijām (un tā ir daļa no šīs filmas pasaules slavas), bet arī par to, ko piedāvājam (vai liekam) skatīties, klausīties un pieredzēt saviem bērniem un skolēniem. Cik uzmanīgi ieklausāties viņu vērtējumos? Vai maz uzklusām tos? Un ko darām, ja mūsu viedokļi atšķiras – par filmu, izrādi, grāmatu vai rakstu interneta portālā?

Brīvdienu nedēļā Rīgā jau otro reizi norisināsies Starptautiskais bērnu un jauniešu profesionālo teātru festivāls „EJU MEKLĒT!”. Festivāla centrālais uzdevums – rosināt domāt par to, kā izveidot tēlainu un emocionālu pasaules atspoguļojumu, kas ir nopietns

“22. martā ar Latvijas pirmizrādi ceļu pie skatītājiem sāks citas latviešu dokumentālā kino leģendas Ivara Selecka jaunā filma „Turpinājums”. Arī tā fascinē ar spēju piekļūt filmas varoņiem tik tuvu, ka liekas – jāaiztur elpa, lai netraucētu, jo esam vienā telpā un laikā.

saturā un spilgts izteiksmē un kas uzrunā tieši bērnus un jauniešus. Skatuves mākslas daudzveidīgajā programmā būs gan klaunāde kā nopietns dramatiskās mākslas žanrs, gan klasiski dramatiskas, leļļu teātra un eksperimentālas oriģināldramaturģijas izrādes, gan dejas un zīmējumu teātra performances, interaktīvas vides un objektu spēles.

Festivāls meklē jaunos skatītājus ar plaši atvērtām acīm, kuri zem klauna maskas saskata jūtīgu sirdi, aiz jautras spēles saprot nopietni uzdotu jautājumu un no pirmā līdz pēdējam izrādes brīdim dzīvo līdzī deļotājiem, aktieriem, mūziķiem, taču ir vienlīdz atvērts pedagogiem, kuriem aizvien vairāk ir jādomā, kā atrast vislabākos piedāvājumus „Latvijas skolas somas” norisēm. Droši vien, ka blakus vērtējumam „man patika” („man nepatika”) ir jāliek pašu jauno skatītāju reakcija. Vērojot, ieklausoties un uzticoties viņu vērtējumam.

“Novērošanai ir jābūt arī pedagoģiskā procesa pamatā. Tik daudz dažādos gadsimtos par to ir runājuši gaišākie pedagoģijas prāti, bet kā tas ir mūsu ikdienā? Bērns, skolēns kā atslēga tam, kas un kā jādara, – cik klātesoša mūsu skolās ir šī patiesība?”

Un vēl viena iespēja, kas ir atzīmējama kalendāros: jau 22. martā ar Latvijas pirmizrādi ceļu pie skatītājiem sāks citas latviešu dokumentālā kino leģendas Ivara Selecka jaunā filma „Turpinājums”. Arī tā fascinē ar spēju piekļūt filmas varoņiem tik tuvu, ka liekas – jāaiztur elpa, lai netraucētu, jo esam vienā telpā un laikā. Meklējiet informāciju par jums tuvākajiem seansiem, kas notiks visā Latvijā, Nacionālā kino centra interneta vietnē un esiet gatavi saskatīt stāstu ne tikai par pieciem pirmklasniekiem, bet arī par mums – skolotājiem, vecākiem un sabiedrību kopumā. Pareizo atbilžu nav, tās ir jāmeklē pašiem.

„Galvenais ir cītīga novērošana,” saka H. Franks, „mierīgi, dziļi, un redzam, kas notiek ar cilvēku viņa dvēselītē un kas notiek vispār mums apkārt.” Dokumentālā kino pamatā ir novērošana. Labas izrādes netop bez vērošanas un domāšanas. Novērošanai

“Brīvdienu nedēļā Rīgā jau otro reizi norisināsies Starptautiskais bērnu un jauniešu profesionālo teātru festivāls „EJU MEKLĒT!”. Festivāla centrālais uzdevums – rosināt domāt par to, kā izveidot tēlainu un emocionālu pasaules atspoguļojumu, kas ir nopietns saturā un spilgts izteiksmē un kas uzrunā tieši bērnus un jauniešus.

ir jābūt arī pedagoģiskā procesa pamatā. Tik daudz dažādos gadsimtos par to ir runājuši gaišākie pedagoģijas prāti, bet kā tas ir mūsu ikdienā? Bērns, skolēns kā atslēga tam, kas un kā jādara, – cik klātesoša mūsu skolās ir šī patiesība? H. Franks mudina māksliniekus ieskatīties dzīvē vēroīgi un ar interesi – un vai arī skolotājam nevajadzētu būt kā māksliniekam, savā darbā, bet vispirms jau savos skolēnos ieinteresētam? Vērot un domāt pirms vērtējuma izteikšanas – vienalga, vārdos vai atzīmēs.

“Vai arī skolotājam nevajadzētu būt kā māksliniekam, savā darbā, bet vispirms jau savos skolēnos ieinteresētam? Vērot un domāt pirms vērtējuma izteikšanas – vienalga, vārdos vai atzīmēs.

Pēc šīm pavasara brīvdienām mēs visi būsim vecāki par vienu nedēļu. Cerams, arī viedāki, jūtīgāki un atvērtāki tālākiem vērojumiem un no tiem izrietošajiem lēmumiem. Pieaugšana var nozīmēt arī atcerēšanos, kā tas ir – būt bērnam. ■

Skolotāji ir satraukušies par Latvijas nākotni

IK ILZE BRINKMANE

Latvijas Universitātes (LU) 76. starptautiskās zinātniskās konferences „Cilvēks un tehnoloģijas, izglītības kvalitāte” plenārsēdē LU docente **Dr. paed. Ieva Margeviča-Grinberga** un profesore **Dr. paed. Indra Odiņa** stāstīja par veikto pētījumu, kā jauno kompetenču pieeju izglītībā uztver skolotāji.

FOTO: Andris Bērziņš

Ieva Margeviča-Grinberga.

„Skolotāji ir satraukušies par to, kas notiek un notiks Latvijā, daudzi ir neizpratnē, ko gaida no viņiem un kāda būs Latvijas nākotne. Skolotāji ir galvenie pārmaiņu aģenti, tādēļ ir jāzina viņu jūtas un emocijas, citādi iecerētais pārmaiņu process apstājas,” secināja I. Margeviča-Grinberga, atsaucoties uz fokusgrupu diskusijām, kurās bija iesaistīti 109 respondenti, un tiekoties ar skolotāju profesionālās pilnveides semināru dalībniecēm 2016. un 2017. gadā.

Pastāv zināmas šaubas

Pirmās tikšanās reizes liecinājušas, ka pastāv šaubas un dažāda izpratne par to, kas ir kompetenču pieeja. Tika konstatētas sakāpinātas jūtas un domas, jo cilvēkos nebija pārliecības par nepieciešamību kaut ko mainīt, ja netiek pierādīts pretējais.

I. Odiņa norāda, ka 25 % respondentu raksturo neieinteresētība. Tā ir zināma vienaldzība: nav intereses par inovāciju vai tās īstenošanu; pensijas vecuma skolotāji drīzāk izmantos pārbaud-

“Pagaidām notiekošais atgādina māju rīta agrumā, kad valda zināms sajukums, bet būtu jāatrod zelta vidusceļš starp apvienotajām mācībām un atsevišķiem mācību priekšmetiem.

“Skolotājs nes sabiedrības vērtības un ir atbildīgs par bērna personības attīstību, nodrošina saiti starp paaudzēm, ir audzināšanas pieredzes – vērtību un gudrības vienību, kas ietver kultūras un priekšmetiskās zināšanas, – nesējs. Cilvēka attīstība ir skolotāja rokās – tas ir pamats, ko nevajadzētu aizmirst.

FOTO: Andris Bērziņš

Indra Odiņa.

dītas zināšanas; viņi nav pārliecināti, ka varēs turpināt darbu, vai arī apzinās, ka darba būs daudz vairāk, un nesaskata laiku, kad radīt jaunus materiālus, u. tml. Ir šaubas par idejas efektivitāti, darba organizēšanu, pārvaldību un plānošanu, arī par to, kā tiks atlīdzināts par ieguldīto darbu.

„Šaubu intensitāte ir atkarīga no iepriekšējām zināšanām, inovāciju pieredzes un saņemta atbalsta. Diemžēl projekta aprobācijas laikā ir pierādījies, ka trūkst prakses pētījumu un teorijas, nav skaidra redzējuma par ieviešanas procesu, mācību programmas mērķiem. Vairākums skolotāju sagaida skaidru informāciju, nevis garus, plašus skaidrojumus un no citām valstīm aizgūtus piemērus. Ir nepieciešams paredzams sasniegumu grafiks un individuāla atgriezeniskā saite,” uzsver I. Odiņa.

I. Margeviča-Grinberga ir pārliecināta, ka procesa vadīšanas pieeja ir nepārdomāta – skaidrojot inovāciju nozīmi, netiek ievērotas pedagogu vecuma atšķirības un uztveres īpatnības.

Cilvēka attīstība ir skolotāja rokās

Sekcija „Tradicionālais un

inovatīvais skolas pedagogiskajā procesā” **Dr. paed. Baiba Kalķe** uzstājās ar lasījumu „Integrētās mācības: pagātnes pieredze un mūsdienu aktualitātes Latvijā”. Viņa ir pārliecināta, ka izglītībai ir jāsniedz viengabalains pasauleskaņējums un jaunās kompetenču pieejas mērķis ir samazināt dominējošo sadrumstalotību un izolētu prasmju apguvi.

B. Kalķe atgādināja integrēto mācību piemērus, kurus izmantoja Latvijā jau 20. gadsimta 20.–30. gados, piemēram, Friča Jansona grāmatā „Mana dzimtene” ir apvienota vēsture un ģeogrāfija. Viņa norāda, ka svarīga ir radniecība starp priekšmetiem un nav jāmēģina savienot nesavienojamo. „Diezin vai jēgpilna ir sporta un literatūras integrēšana, piemēram, kad skolēni skrien, meklē lapiņas ar tekstiem, lai noskaidrotu Raiņa lugu nosaukumus. Pagaidām notiekošais atgādina māju rīta agrumā, kad valda zināms sajukums, bet būtu jāatrod zelta vidusceļš starp apvienotajām mācībām un atsevišķiem mācību priekšmetiem,” uzsver pedagogijas doktore.

LU profesore **Dr. habil. paed. Ausma Špona** pievērsās skolotāju profesionālās identitātes satura struktūrai un pētišanai un atgādināja, ka skolotāja profesija ir vēsturiski izveidojusies sabiedriski nozīmīga darbības forma: „Skolotājs nes sabiedrības vērtības un ir atbildīgs par bērna personības attīstību, nodrošina saiti starp paaudzēm, ir audzināšanas pieredzes – vērtību un gudrības vienību, kas ietver kultūras un priekšmetiskās zināšanas, – nesējs. Cilvēka attīstība ir skolotāja rokās – tas ir pamats, ko nevajadzētu aizmirst.”

FOTO: no A. Šponas personiskā arhīva

Ausma Špona.

A. Špona skaidroja, kas ir pašaudzināšanu atbalstošā audzināšana: sekmēt attieksmes veidošanos uzvedībā un rīcībā, un kvalitātes kritērijs ir attieksmes un uzvedības paradumu, pašregulācijas, pašvērtējuma pozitīvas izmaiņas. Metode, kā to panākt, ir mērķtiecīgi organizēta sadarbība gan skolā, gan augstskolā. Ja to nelieto, tad nevar sagaidīt pozitīvus rezultātus,” ir pārliecināta profesore.

Stāstot par pedagoga identitātes struktūru, A. Špona norādīja, ka tā ietver sadarbību ar kolēģiem, attieksmi un lomas, bet visvairāk patlaban ir profesijas filozofija, kuru studiju laikā apgūst nepilnīgi. „Profesionālā identitāte veidojas profesijas apguves procesā, un profesionālajā sfērā tā ir orientēta uz pašattīstību. Manuprāt, skolā ienāk amatnieki, nevis profesionāļi, ja runā vien par misiju,” norāda profesore.

“Vairākumam skolotāju ir tikai intuitīvs vai daļēji teorētiski pamatots priekšstats par to, kāds ir mūsdienu skolēns – viņa psiholoģiskais, sociālais un pedagogiskais portrets – un kā ar viņu strādāt.

Vairāku augstskolu mācībspēks ir iesaistījies pētījumā par skolotāju profesionālās identitātes jautājumiem, aptaujājot Latvijas un Krievijas skolotājus. **Dr. paed. Jelena Jermolajeva** uzsver: „Skolotāja profesijas filozofija ir skolotāja darba ideoloģiskais un ētiskais pamats. Tie ir darba pamatprincipi, profesionālā ētika, darba mērķi, vērtības. Mūsdienu skolotāja profesijas filozofija ir pirmais komponents skolotāja profesionālās identitātes satura struktūrā.” Piemēram, Latvijas lauku skolotāji šaubās, vai veicināt pilnvērtīgu skolēna personības fizisko, psihisko un sociālo attīstību ir svarīgākais skolotāja darbs. Vairāk vienprātības ir par to, ka skolotāja profesionālā darbība ir būtisks sabiedrības attīstības faktors, bet gan Latvijas, gan Krievijas lauku skolotāji izjūt reformu nepilnību un gaida, ka to pilnveidos. 39,25 % Latvijas skolotāju un 29,28 % Krievijas skolotāju uzskata, ka profesijas pamatā ir mūžīgās vērtības, bieža moder-

“Profesionālā identitāte veidojas profesijas apguves procesā, un profesionālajā sfērā tā ir orientēta uz pašattīstību. Manuprāt, skolā ienāk amatnieki, nevis profesionāļi, ja runā vien par misiju.

nizācija tai ir kaitīga. Vairākums uzskata, ka skolotāja profesija dod iespējas pašrealizācijai.

Skolotāji aizdomājās arī par šādiem jautājumiem: mācību procesā ir svarīgi veicināt skolēna personīgos sasniegumus, viņa kompetences attīstību; efektīvs pedagogiskais process balstās uz līdzvērtīgu skolotāja un skolēnu sadarbību; ir svarīgi zināt mūsdienu attīstības un audzināšanas teorijas; skolotāja profesija izvirza īpaši augstas ētiskās prasības profesionāļai personībai.

Lielākie izaicinājumi mūsdienu skolā

Profesore **Dr. paed. Zenta Anspoka** ir pārliecināta, ka vairākumam skolotāju ir tikai intuitīvs vai daļēji teorētiski pamatots priekšstats par to, kāds ir mūsdienu skolēns – viņa psiholoģiskais, sociālais un pedagogiskais portrets – un kā ar viņu strādāt.

FOTO: Andris Bērziņš

Zenta Anspoka.

„Vislielākie izaicinājumi mūsdienu skolā – kā pārkārtot domāšanu, ka, mācot ķīmiju un matemātiku, māca konkrētu cilvēku, nevis māca ķīmiju un matemātiku; arī izpratne par to, kā pedagogiskajā procesā nodrošināt brīvo izvēli un vai brīvība ir „ko gribu, to daru”. Nozīmīga ir prasme nodalīt zinātniski korektu informāciju no pseidozinātniskās informācijas, atšķirt apgalvojumus un faktus,” stāsta profesore. Viņasprāt, tagad, kad vairākās skolās aprobē projektu „Kompetenču pieeja mācību saturā”, tās ir kļūdaini saukt par pilotskolām, jo šis vārds asociējas ar aviāciju. Z. Anspoka iesaka – „skolas, kurās notiek izmēģinājuma darbība”. Profesore norāda, ka patlaban būtiska ir prasme atrast līdzsvaru starp nacionālajām izglītības tradīcijām un Eiropas nostādnēm, un ir pārliecināta, ka skolotājam spārnus dod brīvība mācību programmu un mācību līdzekļu izvēlē, daudz plašākas metodiskās iespējas plānot un īstenot mācību procesu, bet jebkuram riskam ir jābūt pamatotam.

„Liels risks – ja meklē teoriju tad, kad viss jau ir noticis. Svarīgi ir nevis domāt par domāšanu, bet domāt, lai visiem būtu drošāk dzīvot,” uzsver Z. Anspoka. ■

Neesam bijuši tukšā vietā un nedrīkstam pazaudēt sevi

IK ILZE BRINKMANE

Latvijas Universitātes (LU) 76. zinātniskās konferences, kas notika 12. februārī Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē, sekcijā „Izglītības vadība” nopietnas pārdomas radija LU Ķīmiskās fizikas institūta vadošā pētnieka **Jura Dzelmē** un fizikas profesora **Andra Broka** uzstāšanās.

Vadlinijās vāja mērķu apzināšana

J. Dzelme aicināja aizdomāties par izglītības kvalitātes būtību un sasniegšanas ceļiem. Viņaprāt, augstākās izglītības kvalitātes mērķi ir personības attīstības un demokrātijas attīstības veicināšana. Studenti un daļēji arī skolēni ir aktīvi procesa dalībnieki, nevis klienti, tādēļ nozaru eksperti nav galvenie, kuriem uzticēt studiju virzienu izvērtēšanu u. tml. jautājumus. J. Dzelme ir pārliecināts, ka Eiropas Savienības standartu vadlinijas ir vairāk darbību pārbaude, nevis mērķu apzināšana, jo vadlinijās mērķu sistēma ir vāja.

Lektors norāda, ka ir sākusies mākslīgā intelekta konkurence ar cilvēku un cilvēka daļēja aizvietošana. Tiek ražoti militārie roboti, notiek pretinieka dezorientācija, izlūkošana, tādēļ nozīmīga loma ir cilvēka emocijām, gudrībai un prasmei tās izmantot jaunu modeļu veidošanā.

Stafetes kociņš nomests zemē

A. Broks runāja par mūsdienu Latvijas izglītības sistēmas attīstību, jo šajā jomā ir strādājis jau kopš 20. gadsimta 90. gadiem.

„Patlaban ir iestāties vispārējs apjukums. Devu stafetes kociņu, bet šķiet, ka tas ir nomests zemē. Divaini un nesaprotami ir tas, ka projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” vadītāji apgalvo – līdz šim nekā nav bijis, ir tukša vieta,” klātesošos uzrunā fizikas profesors.

Jau ir izstrādāta izglītības sistēmas teorija, kas ir valsts mērķtieci-

gi noteikts sabiedrības izglītojošās darbības organizācijas veids (saturs un forma), funkcionālā struktūra ar attiecīgajām izglītības vadības un pedagoģiskajām darbībām kā apakšstrukturām. A. Broks izglītības procesu salīdzina ar mūziku, piemēram, komponists Francis Šūberts (*Franz Schubert*) ir tās vadītājs, bet pianists Vestards Šimkus – izpildītājs.

„Ir nepieciešama izglītības vadība un cilvēks, kas to īsteno, bet pieminētais projekts ir slikti vadīts. Laikam jau nauda smaržo. Rietumu sabiedrībā tikai tagad mostas un sāk runāt par attieksmi, savukārt Latvijā Izglītības likuma 1. pantā jau bija definēts būtiskākais: **izglītības procesa** (izpildošā darbība) **saturs** ir mācību un audzināšanas darbība, bet **satura mērķis un rezultāts** – zināšanas, prasmes, attieksme jeb intelekts un morāle. Jaunajā projektā ir paredzētas tikai mācības, bet tas ir pat bīstami, ja zinām, ka dators šodien ir arī ierocis un ir pienācis kiberkara laiks,” stāsta A. Broks. Mākslīgajam intelektam nebūs

“Lielās idejas ir steigā pārrakstītas un slikti tulkotas. Rodas iespaids, ka pašiem galvā ir ķite. Latviešu valodā ievazā svešvārdus, angļu valodas vārdus, tiek radīta īpatnēja hibrīdvaloda, tādēļ runāto un rakstīto nesaprot ne skolotāji, ne vecāki. Māc šaubas, vai Latvijā saprotam, ko runājam un domājam.

emociju, saziņā tiek lietota matemātiskā valoda, ar ko apraksta dabu. Profesors atgādina, ka globalizācijas procesā notiek zinātnes un tehnikas attīstība, sasniegumu izmantošana, dzīves un izglītības tehnokratizācija, politiekonomiskās krīzes. Viņaprāt, atrodamijs Pasaules Bankas ietekmē, bet tās mērķis – patērētāju sabiedrības attīstība un tas, lai Latvija nebūtu varena. A. Broks skaidro, ka „nauda ir falša, jo tai nav seguma”, atgādinot, ka 1975. gadā zeltu nomainīja pret papīriem.

Ja ir izprotams izglītības satura mērķis un rezultāts, kā arī process, tad **izglītības formas mērķis un saturs** ir izglītības programmas, izglītības priekšmeti, izglītības standarti, izglītības dokumenti, bet **izpildošā darbība** jeb process norit izglītības iestādēs, un to realizē izglītības darbinieki, izglītojošās personas (bērni, skolēni, studenti).

„Valsts ir izlaidusi no rokām skolotāju sagatavošanu. Manuprāt, projekta mācību satura ieviešēja Zane Oliņa no ASV ir atvedusi humpalas. Lielās idejas (angļu val. *big idea*) ir steigā pārrakstītas un slikti tulkotas. Rodas iespaids, ka pašiem galvā ir ķite. Latviešu valodā ievazā svešvārdus, angļu valodas vārdus, tiek radīta īpatnēja hibrīdvaloda, tādēļ runāto un rakstīto nesaprot ne skolotāji, ne vecāki. Māc šaubas, vai Latvijā saprotam, ko runājam un domājam. Par izglītības ekspertu var kļūt ikviens, amerikāņiem jau vairs nav skolotāju, bet ir instruktori, aģenti. Mēs steigāmies globalizēties, bet ne paši attīstīties – un zaudējam sevi,” uzsver profesors. „Nedrīkst sasteigt un sākt projekta ieviešanu jau pirms izstrādātā projekta eksperimentālās pārbaudes praksē, piemēram, nav pārdomāts, kā lietot informācijas tehnoloģijas, bet, ja to dara nopietni, sevi cienot, tam ir nepieciešams laiks. Mēs paši veidojam savu likteni. Izglītosim gudrus, godīgus un aktīvus cilvēkus pilnvērtīgi saprātīgai dzīvei! Nekāpsim uz grābekļiem! Negatavosim finanšu noziedzniekus, kuru raksturīgais

profils ir: labi izglītoti, situēti, pārzina tehnoloģijas un uzņēmējdarbības vidi, ir juridiskas zināšanas, plaši kontakti, sadarbība ar citu valstu finanšu noziedzniekiem, ir sakari Valsts ieņēmumu dienestā, kredītiestādēs un tiesībsargājošajās institūcijās! Patlaban pasaulē ir vērojams haoss, bet pasaule ir arī gudru cilvēku pilna. Lai izdzīvotu, ir jāturas kopā.”

Priekšlikumi projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” sekmīgai attīstībai

ANDRIS BROKS

1. Iekļaut projekta izstrādē ziņu (lielo ideju) par sistēmiskās domāšanas attīstības nodrošināšanu.

Domas, domāšana vada cilvēka dzīvi – cilvēkdarbību kopumu cilvēka dzīves vajadzību apmierināšanai.

Cilvēks apzina sevi un apkārtni pasauli, sistēmiski domājot – pa daļām (analīze), tās savstarpēji salīdzinot un kopsaistot (sintēze).

Vērtēšana ir salīdzināšana – lietu un ar tām notiekošo procesu vērtības noteikšana. Vērtējošā domāšana ir polāra – nosakot pozitīvu vai negatīvu lietas un (vai) procesa derīguma vērtējumu. Nedrīkst norobežoties tikai ar negatīvā vērtējuma ieguvu – kritisko domāšanu!

2. Jēdzienu „kompetence” lietot tikai saskaņā ar Latvijas izglītības likumdošanā noteikto izglītojošās darbības rezultāta skaidrojumu, proti, kompetence ir cilvēka zināšanu, prasmju un attieksmes kopveselums. Citiem vārdiem, tā ir cilvēka dzīves pieredze dzīvei – pieredze, kas apliecina dzīvotspēju pasaulē.

3. Īpašu uzmanību pievērst valsts sabiedrības dzīvē lietojamo valodu apguves nodrošināšanai.

Saziņa: saziņas valoda (zīmju sistēmas), vārdiskā (rakstiskā, runātā) saziņa. Dzimtā valoda, svešvaloda, matemātiskā valoda.

Vārdi – zīmes, kas apzīmē domas. Ikvienam vārdam (zīmei) ir vismaz viena nozīme. Vārdiskā sa-

FOTO: no A. Broka personiskā arhīva

Andris Broks.

ziņa – cilvēka domu aprīte sabiedrībā (lietvārdi, darbības, īpašības vārdi u. c. vārdi, vārdu kopas).

Sadzīves un profesionālās (zinātniskās, mākslinieciskās jeb literārās, saimnieciskās) valodas.

Būtu jānovērš ar neskaidras nozīmes svešvārdiem pārsātinātu hibrīdvalodu attīstība, kas apgrūrina jēgpilnu ziņu jeb informācijas apriti, proti, novēršot jau Svētajos Rakstos minēto Bābeles torņa celtniecības situāciju.

Latvijas valsts valoda ir izkopta latviešu valoda, taču saziņā ar ārvalstniekiem tiek lietotas arī citas valodas.

Daži ieteikumi projekta izstrādes organizācijas pilnveidošanai

- ◆ Nesasteigt projektu, sākot projekta ieviešanu pirms izstrādātā projekta eksperimentālās pārbaudes praksē.
- ◆ Nekavējoties izstrādāt projekta daļu atbilstīgi kvalificētu jauno skolotāju sagatavošanai un pašreizējo skolotāju profesionālās kvalifikācijas celšanai.
- ◆ Būtiski uzlabot saziņu ar sabiedrību par aktuāliem izglītojošās darbības mūsdienu attīstības jautājumiem, kā arī īstenot visaptverošu radošu sadarbību ar skolēnu vecākiem un nākamajiem skolēnu darba devējiem.
- ◆ Veikt projekta darbu patstāvīgi un radoši, novēršot neapdomīgu citu valstu pieredzes kopēšanu, bet vērtējot apzinot jaunākos zinātniskos pētījumus un izstrādnes.
- ◆ Rūpīgi vērtēt skolēnu un skolotāju paredzamo darba slodzi, jo kvalitatīvai izglītojošajai darbībai ir nepieciešams laiks un materiālie līdzekļi. ■

Panākumu gūšana ir saistīta ar grūtību pārvarēšanu

IK VITA PĻAVIŅA

Šogad Ekselences balvu bioloģijā saņēma **Līga Ragaine** no Madonas Valsts ģimnāzijas. Skolotājas darba pieredze ir 34 gadus ilga, un tie visi ir nostrādāti Madonā – Madonas pilsētas 1. vidusskolā un Madonas Valsts ģimnāzijā. 14 gadus paralēli darbam Madonā L. Ragaine strādā arī Bērzaunes

pamatskolā. Bioloģijas skolotājas profesionalitāti apliecina šo gadu laikā saņemtie apbalvojumi, galvenokārt talantīgāko skolēnu apzināšanā un izglītošanā.

Skolotāja L. Ragaine atzīst, ka piedzīvotais bija būtisks profesionāls ieguvums, jo konkursā no katra savas grupas bioloģijas skolotāja varēja paņemt ideju, ko tūlīt pat izmantot savā ikdienas darbā. „Es redzēju, ka mēs, skolotāji, tajās

20 minūtēs darbā ar svešu klasi, ar svešiem skolēniem riskējam – riskējam, ka mūsu ideju var nesaprast un bērni var neiesaistīties darbā. Taču mēs visi to lieliski paveicām, tāpēc jutāmies vienoti – kā iemesti vienā laivā, nevis kā konkurenti,” saka L. Ragaine.

Par individuālajiem ieguvumiem runājot, skolotāja secina, ka tā bija stāšanās preti bailēm, ka klase nesadarbosies ar viņu: „Es

skaidri apzinājos, ka sliktākais, kas ar mani var notikt konkursa pārbaudījumu laikā, ir kontakta neizveidošanās ar klasi, taču es nokļuvu pie gudriem, tiesa, atturīgiem skolēniem, kas uzmanīgi, tomēr iesaistījās darbā.”

Kā jūs domājat, kas ir jūsu profesionālo panākumu pamatā?

Droši vien stundu plānošana. Es skaidri zinu, ar kādu mērķi es

ēju stundā un ko gribu tajā izdarīt. Taču, vai mana ideja izdosies, to es nevaru līdz galam paredzēt, jo korekcijas tiek veiktas uz vietas. Bet panākumu gūšana lielā mērā ir saistīta ar grūtību pārvarēšanu. Man, piemēram, ir ļoti grūti būt elastīgai, tas man visu mūžu ir jāmacās. Ja situācijas korekcijas notiek neatkarīgi no manis, man

Turpinājums 8. lpp. ►

Panākumu gūšana ir saistīta ar grūtību pārvarēšanu

Turpinājums no 7. lpp. ►

to ir grūti pieņemt. Ar gadiem, pateicoties pieredzei, protams, kļūst vieglāk, un pēdējos trīs gadus es bērniem pat pajautāju, kā viņi paši vēlas apgūt mācību vielu – grupās, pa pāriem, skatoties videomateriālus, darbojoties darba stacijās, individuālā darbā ar grāmatu. Esmu iemācījusies reaģēt un pielāgoties. Kādreiz es protestam veltīju daudz laika, bet, ja man šodien bērni teiktu, ka vienu mācību tēmu viņi gribētu izprast, piemēram, caur mūzikas skaņdarbu, es teiktu: labi, mēģinām! Turklāt aicinātu, lai bērni man palīdz. Ar gadiem jau uztvere mainās, turklāt mainās arī bērni – nav vairs iespējas būt neelastīgam.

LVM pārstāve konkursa noslēguma pasākumā norādīja, ka ļoti būtisks profesionalitātes rādītājs ir skolotāja spēja sarežģīto pasniegt saprotami: nevis vienkāršot sarežģīto, bet spēt iemācīt sarežģīto. Kā jums tas izdodas?

Mēs esam valsts ģimnāzija, un mēs nekad neesam varējuši būtiski sarežģītos procesus skaidrot primitīvi. Mūsu uzdevums ir dot labu eksakto izglītību. Tas nozīmē, ka, piedaloties projektos, kur it kā bija jāskaidro vienkārši – lai visi var saprast, es tomēr skolēniem paraleli devu pilnvērtīgu zinātnisko informāciju. Tā ir mana iniciatīva, tam ir nepieciešams laiks un enerģija, bet es redzu, ka bērni šīs zināšanas var paņemt. Jaunieši ir spējīgi uztvert pilnvērtīgu, nevis vienkāršotu informāciju, ja vien ir motivācija mācīties.

Jā, es zināšanas pietuvinu dzīvei, bet uz tās bāzes pielieku klāt to, kas ir vajadzīgs spēcīgam sko-

FOTO: no L. Ragaines personiskā arhīva

Pie Atlantijas okeāna Algarvē (Portugāle). „Ceļošanā man patīk dažādība – jo atšķirīgāka vide no Latvijas, jo vairāk gūstu,” atzīst Līga Ragaine.

lēnam. Ja bērni grib studēt medicīnu, es nedrīkstu visus procesus viņiem skaidrot tautas valodā. Taču skolēnu atmiņa netiek trenēta, viņi mācās tikai pārbaudes darbam; tas nozīmē, ka man stundā ir vairākas reizes jāstrādā ar vieniem un tiem pašiem terminiem, jēdzieniem, atslēgas vārdiem, lai tie nosēžas atmiņā. Tam man ir nepieciešams daudz oriģinālu, unikālu mācību materiālu, kas man pašai arī ir jā-sagatavo. Bet, ja godīgi, tad sagatavot no jauna pilnīgi oriģinālus, konkrētiem skolēniem piemērotus mācību materiālus es spēju tikai divām mācību stundām nedēļā. Pārējais tiek sintezēts no iepriekš veidotajiem materiāliem, bet arī tam ir jāatrod laiks. Tā ka neatkarīgi no definētā mācību satura es zinu, ka pilnvērtīgai tā izpratnei ir nepieciešamas konkrētas zināšanas, un es tiecos tās nodot.

Kā jūs vērtējat šābrīža iespējas skolotājam vienlīdz kvalitatīvi strādāt abu tipu izglītības iestādēs – lielā pilsētas skolā ar zināmā mērā labākajiem skolēniem un mazā lauku skolā, kur uzņemot nav veikta skolēnu atlase?

Var vienlīdz kvalitatīvi strādāt jebkurā izglītības iestādē, bet to nosaka jaunieši, kas sēž pretī. Piepūle katrā ir atšķirīga un katrā var būt ļoti liela. Bieži saka, ka lielāks izaicinājums ir darbs ar tiem skolēniem, kas ir zināšanās vājāki, bet, iespējams, vēl lielāks – ar tiem, kas neko negrib, – un tad izdomāt veidu, kā mudināt viņus sākt domāt, ja viņiem neko nevajag un šajā negribošajā stilā savstarpēji komunicē puse klases. Reizēm lielāks izaicinājums ir darbs ar talantīgajiem – tur nepārtraukti ir sarežģīti jautājumi un jāmeklē veids, kādā tos skaidrot. Ar slapju muguru var iznākt gan no klases, kurā ir astoņi bērni, gan no tās, kurā ir 30 bērnu. Nekas nav vienošķīgs. Bet, jā, valsts ģimnāzijā ir vairāk bērnu, kas grib mācīties.

Kā jūs vērtējat – vai šo 34 gadu laikā skolēnu vidū bioloģijas popularitāte pieaug vai samazinās, vai talantīgie nonāk tikai valsts ģimnāzijās vai mācās arī lauku skolās?

Manā pieredzē jebkuros laikos katrā klasē ir talantīgs skolēns bioloģijā, taču galvenais, kas izšķir to, vai šis talantīgais skolēns tiek līdz valsts vai pasaules līmenim, ir viņa paša personiskās īpašības – attieksme pret darbu, uzņēmība, spēja plānot savu darbu, mērķu izvirzīšana, prioritāšu izskatīšana, jo ir daudz pašam jāstrādā, jāatkārto, pašam jārisina jautājumi, jāsaprot neskaidrības. Es viņu vietā to nedaru. Es redzu, ka bērniem ir jāizvēlas prioritātes, kurām veltīt enerģiju. Turklāt bioloģijas olimpiāde jau sen vairs nenožīmē zināšanas tikai bioloģijā, tās ir zināšanas visās eksaktajās disciplīnās. Ir jābūt spēcīgam vairākos mācību priekšmetos un daudz informācijas jāapgūst svešvalodā, papildus ir jālasa angļu valodā.

Konkursa noslēgumā žūrijas pārstāvji norādīja, ka izcilie skolotāji bieži vien nāk no lauku reģioniem, nevis Rīgas. Vai jūs kā Madonas, Cesvaines, Ērgļu, Lubānas un Varakļānu novadu apvienības bioloģijas metodiskās apvienības vadītāja varētu šim uzskatam piekrist?

Es domāju, ka bioloģijā ir ļoti labi skolotāji visā Latvijā neatkarīgi no reģioniem. Bet par saviem novadiem varu nepārprotami teikt – jā, mums ir labi bioloģijas skolotāji. Ko es iesāktu vidusskolā, ja man uz ģimnāziju neatnāktu labi skolēni? Arī starp tiem, kas brauc uz valsts olimpiādēm, – no katra pagasta vienmēr ir nācis kāds labs skolēns, un tas nozīmē, ka aiz viņa ir bijis labs skolotājs.

Kādu atbalstu, jūsu prāt, pašlaik bioloģijas pedagogiem vajag visvairāk?

Izdāles materiālus stundai. Ir jāatzīst, ka dabaszinību projekts ir devis daudz materiālu, tie noder un tos var izmantot. Ja jau tagad ir runa par starpdisciplinārām stundām, tad gribētos redzēt materiālus šiem radošajiem jautājumiem, risinājumiem, iespējām. Vismaz es būtu priecīga, ja varētu paņemt tādus gatavus materiālus, kurus tālāk reāli var pielāgot un izmantot mācību procesā.

Citreiz izmantoju gudros skolēnus kā palīgus. Piemēram, 7. klases skolēni raksta kontrolrabu; pēc rezultātu saņemšanas klase tiek sadalīta četrās grupās un katrā no tām ir viens skolotājs – skolēns, kurš parādīja vislabākās zināšanas konkrētajā pārbaudījumā. Viņi kopā analizē kļūdas. Bet – no otras puses – ja man nebūtu vēl viena papildstunda bioloģijā 7.b (dabaszinību) klasē, tad es to nevarētu īstenot. Tātad arī laiks ir nepieciešams. Es šo papildstundu izmantoju kļūdu labošanai, mācīšanās un pētniecisko prasmju attīstīšanai vai arī zināšanu nostiprināšanai. Mūsdienās lasītprasme ir globāla problēma ne tikai bioloģijā. Skolēnu darbs ar atslēgas vārdiem ir problēma visos vecumposmos 7.–12. klasē. Bērniem ir problēmas tekstā atrast būtisko, to īsi, konkrēti, kodolīgi noformulēt.

Gan Bērzaunes pamatskola, gan Madonas skola ir izglītības iestādes, kurās pati mācījāties un pēc laika atgriezāties jau kā skolotāja. Vai esat piedzīvojusi kādu savu skolēnu atgriežamies kā kolēģi?

Iespējams, pašlaik kādi divi mani skolēni varētu būt bioloģijas skolotāji Latvijā, bet neesmu pārliecināta. Taču ir ļoti daudz skolēnu – ne tikai tie, kas piedalījās starptautiskajās olimpiādēs –, kas savu profesiju ir saistījuši ar bioloģiju, strādā gan zinātniskajās iestādēs, gan medicīnā un ir atnākuši atpakaļ uz Madonas pusi.

Kā jūs domājat, vai pievērsšanās tikai profesijai skolotāju padara par labu skolotāju?

Droši vien kaut kas ārpus savas profesijas arī ir jāredz, ir vērts attīstīt savu spēju ieraudzīt pasauli ar citām acīm, jo jauni iespaidi, zināšanas, kontakti un idejas paplašina redzesloku. Man patīk, piemēram, latviešu valodas uzdevumi, kurus varu izmantot savā priekšmetā, piemēram, radošais rakstu darbs – skolēni raksta iesniegumus (piemēram, kāpēc šūnas kodolam ir jāpieņem darbā mitohondrijs), paskaidrojums (piemēram, dzenis raksta kokam, kāpēc viņš to bojā) vai CV (piemēram, divpunktu mārite apraksta savu dzīves gājumu) par organismiem, izmantojot latviešu valodā mācītās lietišķās saziņas formas. Vai piecīnīdas sace-

APBALVOJUMI

- 2004. Draudzīgā aicinājuma medaļa.
- 2010. AS „SEB banka” un Ata Kronvalda fonda reģionālā prēmija.
- 2011. Ata Kronvalda balva.
- 2018. Ekselences balva bioloģijā.

STARPTAUTISKO KONKURSU LAUREĀTI

- 2004. Jānis Jaško starptautiskajā bioloģijas olimpiādē (bronzā).
- 2006. Artūrs Gruduls Eiropas Savienības dabaszinātņu olimpiādē (zelts), starptautiskajā bioloģijas olimpiādē (bronzā).
- 2013. Jānis Gruduls starptautiskajā bioloģijas olimpiādē (bronzā).
- 2015. Sintija Zepa Eiropas Savienības dabaszinātņu olimpiādē (bronzā).

rēšana – it kā dzejolītis, bet lieliski noder, lai stundas beigās redzētu, cik labi skolēni ir sapratuši vielu. Arī vairākumam skolēnu patīk, ja mācību metodes ir daudzveidīgas.

Par ko jūs vēlējāties kļūt bērniņā?

Par balerīnu. Tikai neuzdrošinājos vecākiem par to stāstīt. Laukos dzīvojot, iespējas bija tādas, kādas bija, baletskola jau bija tikai Rīgā. Bērnodrāzā un skolas laikā mums bija lieliska deju skolotāja Dzidra Rubene, mēs apguvām mākslas vingrošanas pamatus, sporta un tautiskās dejas. Studiju laikā dejuju tautas deju kolektīvā „Zile”, kur iemācījāties arī klasiskā baleta pamatus. Bet bioloģija mani interesēja, tāpēc gāju studēt uz bioloģijas fakultāti, taču to, ka kļūšu par skolotāju, gan nezināju. Jā, es varēju neiet strādāt skolā, bet man nepatīktu strādāt tikai laboratorijā. Kad Organiskās sintēzes institūtā izstrādāju diplomdarbu par biogēnajiem monoamīniem, sapratu, ka negribu būt baltais bioloģis baltajā ķītelī. Man vairāk patīktu kustēties un būt procesā, ne tikai skatīties mikroskopā un analizēt, tomēr iegūtā precizitāte, protams, skolotāja darbā noder. Turklāt es nekad neesmu nožēlojusi, ka esmu skolotāja – man patīk!

Ko jūs uzskatāt par labi pavadītu laiku?

Tas ir laiks kopā ar ģimeni, mazbērniem, pastaigas ārā: pie jūras, mežā, plāvā, īpaši ap Jāņiem. Tā ir mūzika, teātris, grāmatas, adīšana un ceļošana. Ceļošanā man patīk dažādība – jo atšķirīgāka vide no Latvijas, jo vairāk gūstu: Šveice, Norvēģija, Grieķija, Portugāle. Ceļojums ir arī kā relaksācija, vides maiņa. Un katrs kalendārs ar ceļojuma fotogrāfijām man kalpo par labo emociju vairotāju. Kad es no rītiem vingrojot skatos kādā skaidrā dabas ainavā no ceļojuma, es atgriežos toreiz gūtajās labajās sajūtās. Jā, krāju labās sajūtas ceļojumā, lai darba laikā varētu tajās atgriezties un uzlādēt sevi. ■

“Ja bērni grib studēt medicīnu, es nedrīkstu visus procesus viņiem skaidrot tautas valodā. Taču skolēnu atmiņa netiek trenēta, viņi mācās tikai pārbaudes darbam; tas nozīmē, ka man stundā ir vairākas reizes jāstrādā ar vieniem un tiem pašiem terminiem, jēdzieniem, atslēgas vārdiem, lai tie nosēžas atmiņā.

Ar idejām vien nepietiek, tām jāpārtop reālā saturā

IK RUDĪTE ANDERSONE

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes profesore, Latvijas Matemātikas skolotāju apvienības prezidente

FOTO: no personiskā arhīva

„Latvijā ir ļoti daudz talantīgu bērnu, bet ātri ir iespējams viņos iznīcināt prieku mācīties, ja tiks realizētas atsevišķu cilvēku ambīcijas, kas neiztur daudzu profesionāļu kritiku,” uzskata R. Andersone.

Jauno saturu matemātikā esam analizējuši burtiski pa rindiņām un ļoti rūpīgi, savus ieteikumus izstrādājām kopā ar Daugavpils Universitātes, Liepājas Universitātes, Latvijas Universitātes (LU), Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas docētājiem un arī iesniedzām, kā projekta autori aicināja. Diemžēl pašreizējā satura projektā ir grūti saskatīt, ka būtu respektēts būtiskais, varbūt stilistiski nomainīti atsevišķi vārdi. Kaut kas vairāk ir latviskots, piemēram, vārda „kompetence” vietā tagad lieto vārdu „lietpratība”, bet šis vārds ne vienmēr atbilst kontekstam, vietām ir palicis tukšums.

LU lasu lekcijas pedagoģijas studentiem, topošajiem skolotājiem, tādēļ īpaši sekoju jaunākajiem satura labojumiem, kopā ar studentiem analizējam jaunā satura projektu. Aicinu studentus visu nepieņemt kā absolūto patiesību un vērtēt kritiski, atlasot labo, inovatīvo un saskatot nepilnības.

Skumji, ka ir iesaistīti daudzi cilvēki un ieguldīti milzu līdzekļi, bet taustāmais labums ir ļoti ne-

šais jaunais? Vienīgi ir aicinājums skolotājiem savstarpēji sadarboties, bet uz to skolotāji tiek mudināti jau sen, jo kā gan citādi skolēni lietos zināšanas daudzveidīgās situācijās, attīstīs savu lietpratību (kompetenci)?

Neviens nav apšaubījis, ka saturs ir jāpārskata, bet ar idejām vien nepietiek – tām ir jāpārtop reālā saturā, ar kuru skolotājs var doties klasē un strādāt. Pēdējie pētījumi liecina, ka mūsdienu bērni domā citādāk, taču, kad projektā iesaistītie eksperti publiskajā telpā stāsta, ka skolēni latviešu valodas stundās neapgūs gramatiku, bet dosies ielās, pētīs reklāmu u. c. redzamos tekstus un tādā veidā mācīsies valodu, tad kļūst skumji. Es ielās pārsvarā redzu gramatiski kļūdainus tekstus un uzrakstus, tādēļ man nav skaidrs, ko bērni tādā veidā var iemācīties. Vispirms ir jāiemācās likumsakarības, jāapgūst pamati – un pēc tam var iet ielās un novērtēt, cik pareizi valoda tiek lietota, vai tiek ievērota gramatika.

Bērnu domāšanas prasmes nedrīkst būvēt bez uzkrāto zināšanu pamata, piemēram, matemātikā ir un būs reizrēkaina tabula. Jaunās zināšanas skolēni neizdomās tikai grupu darbā, jo ir zināšanas un prasmes, kuras iemācās, individuāli trenējoties, atkārtojot.

Ievēroju, ka nav izmantoti pētījumi par bērnu vecumposma īpatnībām, piemēram, jau pirmsskolas vecumā bērnam ir svarīgi, ka tiek atzīts viņa ieguldījums, sasniegumi. Viņam ir svarīga panākumu izjūta – ka viņš var izdarīt un ka pieaugušais to ir pamanījis. Tādēļ skolotājam ir jāzina, kādus uzdevumus dot, lai

ikviens bērns spētu demonstrēt savas zināšanas un prasmes, citādi radīsies nepatika kaut ko sākt un darīt. Nekas jauns nav fakts, ka bērns vēlas izzināt pasauli un ir ar mieru pielikt pūles, mācīties, bet pieaugušajam ir jāzina, ka tas īstenosies tikai tad, ja tiks darīts kaut kas audzēkņa uztverei atbilstīgs. Jebkurā vecumā mēs taču atgrūžam mums nepieņemamo, nesaprotamo.

Uzskatu, ka likt sešgadīgiem bērniem iet skolā ir klaja vardarbība. Pat ja kāds bērns jau prot lasīt un rēķināt pirmā desmita apjomā, tas vēl nebūt nav rādītājs, ka bērns ir gatavs doties uz skolu un mācīties tās režīmā. Šajā vecumā bērni psiholoģiski vēl nav gatavi sociālizācijai skolas sistēmā – stundas pavadīt klasē, kur nav tādu iespēju atpūsties, rotaļāties, gulēt diendusu, tādējādi ne tikai negatīvi ietekmējot nervu sistēmu, bet arī varbūt radot nepatiku pret mācībām. Tas vairāk būtu jāskaidro arī vecākiem, jo ne visi izprot iespējamās sekas un ļaunumu, ko var nodarīt viņu bērniem, liekot darīt kaut ko vecumam un psiholoģiskajai gatavībai neatbilstīgu. Latvijā ir ļoti daudz talantīgu bērnu, bet ātri ir iespējams viņos iznīcināt prieku mācīties, ja tiks realizētas atsevišķu cilvēku ambīcijas, kas neiztur daudzu profesionāļu kritiku. ■

“Lai skolotājs izstrādātu savu programmu, ir jāzina, kam pievērst uzmanību un kā strādāt tālāk, bet patlaban pieejamais materiāls ir vien ideju apkopojums. Manuprāt, uz tā pamata vēl nevar izstrādāt izglītības standartus un iesniegt Ministru kabinetā apstiprināšanai šajā pavasarī.”

Lielākoties dzirdēts vērtējums „brāķis” un „bērnus tur kāds ir redzējis?”

IK DAIGA KĻANSKA

22. februārī notika preses konference, kurā projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” jeb „Skola 2030” īstenotāji informēja par pilnveidotā mācību satura sabiedriskās apspriešanas rezultātiem un uzsvēra, ka izglītības iestādēs esot saņēmuši labu novērtējumu par projekta aprakstu un atbalstu tajā pieteikto ideju īstenošanai. Savukārt Mārupes vidusskolas, kurā aprobē projekta idejas, fizikas, matemātikas un programmēšanas skolotājs, „Iespējamās misijas” (IM) vēstnieks **Aleksandrs Vorobjovs** sociālajā vietnē „Facebook” publiski pau-
da pavisam ko citu: „No simtiem skolotāju, kurus es pazīstu, personīgi es neesmu dzirdējis nevienu kaut neitrālu viedokli, kur nu vēl atbalstošu! Lielākoties dzirdēti vērtējumi „brāķis” un „bērnus tur kāds ir redzējis?”. Ir

jūra neloģisku nesakritību ar bērnu vecumposmu īpatnībām, nav solītās pēctecības, visu skolēni darīs ar digitālajām tehnoloģijām. Kādām? Vienu informātikas kabinetu uz visu skolu? Būtu jau jāsaņem atklāti pateikt, ka dažu priekšmetu skolotāju satursēšanā reizi mēnesī nevar radīt kvalitatīvu standartu un programmas.”

Tādēļ uzklaušijām skolotāja, kurš ir tieši iesaistīts aprobācijas procesā, viedokli par projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” izstrādāto mācību satura un pieejas piedāvājumu.

Projekta forumos, plašsaziņas līdzekļos par projektu tiek aicināti izteikties dažādu jomu cilvēki, kuri neiebilst pret projekta autoru piedāvājumu un nekritizē to, savukārt profesionāli, kam ir cits redzējums, pie vārda netiek vai tiek apklusināti. Kādēļ uzdrošinājāties neklusēt?

Mani satrauc paviršība un

steiga, ar kādu noris šis projekts. Veltīju laiku, lai iedziļinātos publiski pieejamajos materiālos. Tā kā projekta cilvēkiem līdz šim plašsaziņas līdzekļos ir izdevies uzturēt izjūtu, ka izglītības jomā valda vienprātīga eiforija par tik tāl paveikto, taču ir acīmredzams, ka materiāli nav kvalitatīvi, nolēmu izteikt konstruktīvu kritiku.

Pēdējā laikā daļā sabiedrības citādu viedokli pat necenšas uzklaušīt, bet šāda viedokļa paudējus izolē. Demokrātiskā sabiedrībā cilvēkam, kurš analizē dokumentus, notikumus, ir daudz lasījis un kuram ir pieredze, ir tiesības uz savu redzējumu, kurā būtu vērts ieklausīties un kuru būtu vērts respektēt.

Diemžēl viss pāriet uz personālajām, jebkurā izteikumā meklē aplēptu mērķi. Es cenšos pateikt, ka piedāvātais mācību satura un pieejas projekts izglītības kvalitāti neuzlabos.

Strādāju Mārupes vidusskolā, kurā notiek projekta izmēģinājuma darbība. Skolotāju uzdevums ir lasīt uzrakstītā standarta piedāvātās idejas un censties tās sasaitīt ar mācību priekšmetu stundām. Vietām lasu un nesaprotu, jo man tas šķiet diezgan murgaini. Mums uzdeva rakstīt savus ieteikumus. Apzinīgi tos izklāstīju uz četrām lappusēm. Mums bija diskusija ar projekta pārstāvjiem konferencē Jelgavā, kur prezentēju publikāciju par to, ka „Skola 2030” primitīvi un sašaurināti izprot matemātisko kompetenci, tādēļ šie it kā jauninājumi nedos cerēto skolēnu rezultātu izaugsmi. Atkal sastapos ar divainu reakciju no projekta īstenotāju puses, jo atbilde bija: „Jums nepatika, jo neesat iedziļinājies.”

Es tā neuzskatu. Piemēram, pēc projekta autoru domām, 3. klases skolēns diskutēs par telpisko objektu īpašībām. Pirmkārt, šajā vecumā vēl nav tik plašs

vārdu krājums, lai par to diskutētu, vien var secināt, ka lode ir apaļa. Otrkārt, kā šāda diskusija izskatītos mācību stundas kontekstā? Tā varu uzskaitīt par daudzām sadaļām, jo kā praktiskais zinu, kurā brīdī un vecumā skolēns sāk šādas lietas vispār apjēgt.

Ir arī konceptuālas problēmas. Kā būtiskāko gribētu izcelt ideju pa spirāli atgriezties pie reiz mācītā un to papildināt. Šī pieeja tika guvusi plašu popularitāti Rietumeiropā 20. gadsimta beigās, taču pašlaik kļūst skaidrs, ka tāda virspusēja pievēršanās kādai tēmai – it kā garāmejojot, jo gan jau iemācīsies un padziļinās pēc tam, – neko nedod skolēnam, kas dzīvo informācijas pārsātinātā pasaulē: pēc gada vai dažiem, kad ir plānots iemācīto padziļināt, nereti atklājas, ka nav, ko padziļināt, jo skolēns to vairs neatceras. Ir iespāids, ka projekta izstrādes gaitā

Turpinājums 10. lpp. ►

Lielākoties dzirdēts vērtējums „brāķis” un „bērnus tur kāds ir redzējis?”

Turpinājums no 9. lpp. ►

pilnīgi nav respektētas atziņas no neskaitāmiem pētījumiem, to vidū tādiem, kas veikti tepat, Latvijā, par milēniālu paaudzi. Vienīgā nodeva viņu mācīšanās īpatnībām ir viscaur standartam piebārstīta piebilde, ka visu ko skolēns darīs ar digitāliem rīkiem. Taču virkne valstu jau pirms vairākiem gadiem sāka ierobežot dažādu veidu gadžetu (telefonu, planšetdatoru, animāciju) izmantošanu, jo tika secināts, ka šādi iegūtās zināšanas nav noturīgas. Turklāt reāli skolās nav šāda tehniska nodrošinājuma. Tiešā tekstā tas netiek pateikts, bet, lai nodrošinātu standarta izpildi, pašvaldībām būs jāiegulda lieli finanšu līdzekļi, lai ar vajadzīgajām tehnoloģijām varētu nodrošināt skolas.

Skolā notiek arī dažādi informatīvi pasākumi, vienā no tiem mēs, vairāki skolotāji, vērsāmies pie projekta ekspertes Evijas Slokenbergas. Radās iespaids, ka eksperti ir iemācījušies vienu teikumu, ar kuru atbildēt uz jebkuru jautājumu: „Mēs to noskaidrosim.” Viņa ir eksperte matemātikā; kas vēl būtu jānoskaidro, ja gaidām atbildi uz elementāru jautājumu?! Arī vēlāk nekāda atgriezeniskā saite neseko.

Sabiedrībai tiek stāstīts, ka patlaban 100 skolās visā valstī notiek standarta aprobācija, bet to sāka rakstīt tikai februārī. Kas īsti ir tas, ko skolās patlaban aprobējat?

Savas idejas. Piemēram, mūsu skolā tiek piedāvāts aprobēt caurviju prasmi „pašvadība”. Pirms tam mēs, triju skolu skolotāji, sanācām uz mācībām. Ģenerējām ideju, kā Mārupes vidusskolas skolēni vairāk kļūtu pašvadīti, paši atbildētu par savu mācīšanās procesu. Iebildu, ka tas ir nedaudz ačgārni, jo jābūt daudz maz vienotai izpratnei, ko īsti pašvadība nozīmē. Nākamajā nodarbībā skaidrot terminoloģiju ieradās psiholoģe, taču atkal paši lasījām piedāvātos materiālus un grupās viens otram skaidrojām, ko no tā visa saprotam. Iedotie teksti bija ne visai veiksmīgi tulkojums, šķiet ar „Google Translate”, tādēļ vairākums skolotāju par šādu pieeju izteicās ļoti kritiski. Manuprāt, arī pēc šīm mācībām katrs citādi izprotam, kas ir sociāli emocionālā mācīšanās.

Ik pa trim mēnešiem atskaitāms par padarīto – rakstām, filmējam, krājam pierādījumus un labākos piemērus, ko rādīs mācību gada noslēguma konferencē. Mārupē skolēnu pašvadību izkopjam un uzturam jau daudzus gadus, tā ka varam iet jau tālāk, bet nesaprotu, ko no mūsu veiksmes stāsta varēs pārņemt citi,

FOTO: no A. Vorobjova personiskā arhīva

Mārupes vidusskolas fizikas, matemātikas un programmēšanas skolotājs, IM vēstnieks Aleksandrs Vorobjovs Ziemassvētku kauju piemiņas pasākuma lāpu gājienā šā gada janvārī.

kuri sāk no nulles. Piemēram, fizikas skolotājs uz darba lapām raksta sasniedzamos rezultātus, bet, ja citā skolā ne skolotājiem, ne skolēniem nav šādas pieredzes, kā viņi izpratis piemēra nozīmi?

Kā vērtējat jaunā standarta valodas kvalitāti, jēdzienu skaidrojumus?

Valoda un uzrakstītais rada risku dažādi interpretācijai. To pašu var teikt par mācību programmu paraugiem. Lai gan tiek mēģināts aprakstīt detalizēti, ir daudz frāzinības, kas radīs dažādas izpratnes un attieksmes risku. Jau pašlaik PISA (starptautiskais skolēnu zināšanu un prasmju pētījums) tests rāda drūmu ainu par iespējām jebkur Latvijā iegūt kvalitatīvu izglītību – skolēnu sasniegumi pilsētās un laukos dramatiski atšķiras, lai gan ir arī kādi izņēmumi. Ja skolotāji nebūs pietiekami iedziļinājušies tajā, ko vēl skolēns varētu pētīt kādas frāzes kontekstā, būs vēl lielāks risks radīt dažāda ātruma skolas.

Pirms 10 gadiem uzsāka projektu par jaunu pieeju dabaszinību priekšmetu apgūvē – DZM jeb dabaszinātnes un matemātika. DZM projekta izvērtējuma

lūmā. Tā kā gribējām izprast, kas ar to ir domāts, lūdzām skaidrojumu. Kad Latvijas Universitātes (LU) Starpnozaru izglītības inovāciju centra, kas faktiski ir jaunais DZM centra nosaukums, izpilddirektors un eksperts Uldis Dzērve sāka izklāstīt jau pirms 10 gadiem redzētus prezentācijas slaidus, uzdevu jautājumu, vai 10 gadu laikā izglītībā nav notikusi nekāda virzība uz priekšu. Atbilde bija – otrreiz vairs līdzīgu nodarbību nevadišot. Tātad tas ir vienīgais variants, kā reaģēt uz kritiku par plaģiāta demonstrēšanu.

Grūti sagaidīt kvalitāti, ja tas ir reizi mēnesī sanākušu piecu cilvēku pāris stundu sarunu vidēji aritmētiskais rezultāts.

Daudzi IM cilvēki ir iesaistīti projektā kā tehniskais atbalsta personāls, manuprāt, arī tādēļ viņi nespēj kritiski izvērtēt notiekošo (80 % projekta izdevumu veido algu fonds, tādēļ nebūtu brīnums, ja tās būtu izglītības nozarē samērā labas algas). Piemēram, pat tad, ja Valdis Zuters ir ļoti labs fizikas skolotājs ar daudzām radošām idejām, tas vēl neko negarantē, tāpēc ka viņa jaunības maksimālismu pārējie eksperti var piebremzēt vai noklusināt pavisam. Starp mums rādītajiem labajiem piemēriem viena viņa kolēģa stundas videoierakstā skolēni darīja, ko viņiem liek, bet varēja redzēt, ka viņi neko nesaprot, jo nenonāca ne pie kādiem secinājumiem. Kad skolēni izteica savas hipotēzes, skolotājs tikai lakoniski atteica: „Nē!” Nesaprotu, kā to var rādīt kā veiksmīgu piemēru. Bet zinu, ka LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes 3. kursa studentiem šo pašu piemēru rāda kā neveiksmīgu metodoloģiju.

Varbūt šie cilvēki neapzinās savu atbildību un to, ka veido valsts līmeņa dokumentus? Manuprāt, ir grūti sagaidīt kvalitāti, ja tas ir reizi mēnesī sanākušu piecu cilvēku pāris stundu sarunu vidēji aritmētiskais rezultāts.

Netiek izvērtētas katras skolas iespējas nodrošināt dažādus saturu apguves līmeņus vidusskolā. Mārupē ir liels skolēnu skaits, vidusskolā četras paralēlklases, tad varam veidot vienu klasi, kurā padziļināti apgūst matemātikā, otrā – ekonomikā. Kā dažādus līmeņus nodrošinās mazākā skolā? Vai nebūs tā, ka mazās vidusskolas nevarēs pastāvēt? Projekta

autori diezgan vieglprātīgi atbild, ka tās ir tehniskas detaļas.

Patlaban pārāk daudz laika pāiet, aprakstot, ko darīju, un nepamet doma, ka varēju paveikt kaut ko patiešām lietderīgu, kur ieguvēji būtu skolēni.

Kāds ir jūsu viedoklis – vai skolā ir vajadzīgi klases audzinātāji? Projekta ieviesēji uzskata, ka katram skolotājam ir gan jāmāca, gan jāaudzina un no atsevišķas audzināšanas stundas un skolotāja plāno atteikties.

Tas šķiet dīvaini. Tā kā mācu matemātikā, iepazīstu gandrīz visus skolas skolēnus. Manas audzināmās klases jaunieši ir ļoti aizņemti arī ārpusstundu nodarbībās, tādēļ uzskatu, ka ir vajadzīgs cilvēks, kas viņus sakoordinē citiem svarīgiem pasākumiem. Jauniešiem bieži ir jāpalīdz veidot draudzīgas attiecības, audzinātājs jau vislabāk var iesaistīties un palīdzēt. Mēdzu rīkot neformālas sarunas, piemēram, kinovakarus pie sevis mājās. Kopīgi skatāmies filmu, ēdam popkornu un pārrunājam tēmas, kurām ikdienā skolā bieži vien nav laika. Ja ir draudzīga klase, tad var paveikt vairāk, arī mācībās, tad labāk arī izprot. Tam iztrūkstot, skolās bieži rodas vardarbība un agresija.

Var, protams, darīt arī citādi: viena audzināšanas stunda nedēļā, pajautāt kavējumu attaisnojuma zīmes – un viss. Tomēr pazīstu daudzus skolotājus, kuriem bērni ir svarīgi, un viņu attieksmi nesabojās nekāds standarts. Tas paliek kā cerība.

Kāpēc jūs pats nolēmāt turpināt darbu skolā pēc IM obligātajiem gadiem?

Misija ilgst divus gadus, bet man tas laiks šķita par īsu, jo biju sācis strādāt Rīgas Mūzikas internatvidusskolā ar 10. klasi un nevarēju viņus atstāt, kad priekšā vēl 12. klase. Mācīju fiziku un matemātikā. Atceros interesantu gadījumu. Viena skolniece bija pārliecināta, ka fizika nav domāta meitenēm, bet – man par patikamu pārsteigumu – pēc skolas absolvēšanas viņa iestājās LU Fizikas un matemātikas fakultātē un patlaban ir ieguvusi maģistra grādu optometrijā.

Jau skolas laikā starpbrīžos klasesbiedriem pratu saprotami izskaidrot, kā izrēķināt kādu uzdevumu. Klasesbiedri atzina, ka manis teikto saprot labāk. Arī studiju laikā glābu situāciju skolā, kura pavasarī, pirms eksāmeņiem, bija palikusi bez matemātikas skolotāja. Skolēni bija ļoti motivēti, jo gribēja labi nokārtot eksāmenus, un viņiem tas arī izdevās. Tādējādi guvu priekšstatu, kā ir strādāt skolā, un vēlēšanos skolā atgriezties. ■

Dzimto valodu nedrīkst mācīt kā svešvalodu

IK DAIGA KĻANSKA

Projektā „Kompetenču pieeja mācību saturā” jeb „Skola 2030” latviešu valoda ir iekļauta valodu jomā. Sabiedriskās apspriešanas laikā sniegts ieteikums atdalīt latviešu valodu no citām valodām un izcelt to kā atsevišķu mācību jomu, tādējādi uzsverot tās kā vienīgās valsts valodas svarīgumu. Projekta „Skola 2030” valodu mācību jomas eksperti uzskata, ka kopējs plānojums un pieeja valodu mācību jomai ir ieguvums, jo nostiprina skolēna valodas izjūtu un prasmes, dodot iespēju valodas salīdzināt. Pret šādu ieceri iebilst valodniece sociolingviste *Dr. phil. Vineta Poriņa*.

Kādus riskus saskatāt faktā, ka dzimtā latviešu valoda netiek izdalīta kā atsevišķa mācību joma, bet iekļauta valodu jomā?

Regulāri, ik pēc trim četriem gadiem, kopš 2004. gada veicu pētījumus par kultūru komunikāciju un Latvijas valodas situāciju. Cita starpā vairāku augstskolu 1. kursu studentus aicinu anonīmi aizpildīt aptaujas anketas, kurās ir jāieraksta arī sava un vecāku tautība. Diemžēl lielai daļai studentu, kas sevi uzskata par latviešiem un kuru vecāki arī ir latvieši, dzimtā latviešu valoda ir diezgan bēdīga: reizēm atbilžu teikumos nav teikuma priekšmeta, reizēm – izteicēja, kuram vajadzētu būt, ir vērojami arī vienkārši nepaplašināti teikumi, kur būtu vēlami vismaz vienkārši paplašināti teikumi, utt. Arī lielāko Latvijas augstskolu docētāji atzīst, ka ir grūti runāt ar studentiem par jebkuru mācību priekšmetu – fiziku, matemātiku, mākslu utt., ja latviešu valoda ir nabadzīga, daļai jauniešu reizēm ir grūtības arī ar uztveri un domāšanu. Ir redzams, ka latviešu valoda skolā nav apgūta kā sistēma.

Izstudēju pieejamos projekta materiālus – standarta un programmu paraugus, bet neradās iespaids, ka to īstenošanas rezultātā valodas zināšanas varētu uzlaboties. Projektā „Skola 2030” latviešu valoda ir tikai viena no valodām. Tas tā nedrīkst būt! Piemēram, Igaunijā ir atsevišķs modulis „Igaņu valoda un literatūra” gan pamatskolā, gan vidusskolā. Patlaban vēl ir iespēja mainīt projekta ekspertu ieceri latviešu valodai būt tikai kā vienai no valodām. Ļoti ceru, ka labāko piemēru no Igaunijas varēsim redzēt arī Latvijā un vidusskolā būs latviešu valoda un literatūra.

90. gados esmu uzrakstījusi vairākas metodiskās grāmatas skolotājiem latviešu valodas kā otrās valodas apguvei. Redzu, ka dzimtās valodas apguvei tiek izmantotas tās pašas metodes. Manuprāt, ir nepieļaujami, ja dzimto valodu mācīs un mācīsies, izmantojot metodes, kas ir piemērotas latviešu valodas kā svešvalodas apguvei.

Turklāt literatūra ir integrēta mākslu jomā.

Tas arī nav pareizi, jo skolēni valodu apgūst no labiem oriģinālliteratūras darbiem. Pamatus koptai valodai ieliek ar kvalitatīvas literatūras paraugiem. Neviens nerunā sterili, bet svarīgākais ir parādīt kvalitatīvus valodas paraugus, nevis sarunvalodas vai sociālo tīklu tekstus, jo no pēdējiem skolēni nekādi neizvairīsies. Tāpēc ir jābūt vienam pedagogam, kas māca latviešu valodu un literatūru. Pamatskolas programmā ir iekļauts daudz tulkoto darbu, bet mums taču ir tik bagāta latviešu literatūra un skaisti latviešu valodas paraugi gan līdz 1940. gadam, gan pēc tā. Aplami ir uzskatīt, ka latviešu literatūras klasiķu esejās ir novecojusi valoda. Nejūtu pat virzību uz ideālo, izteiksmes ziņā bagātu valodu. Šķiet, vidusskolas posmā jau gatavojas tam, ka būs etniski daudzveidīgs skolēnu sastāvs, tāpēc ka valoda un tās apguve ir samērā vienkāršota. Ja orientējas uz to, ka klasē būs cittautieši, cieš latvieši kā dzimtās valodas lietotāji. Ar šādu pieeju pēc vairākiem gadiem, atkal intervējot 1. kursu latviešu studentus, konstatēšu, ka viņu dzimtā valoda ir kļuvusi vēl vājāka.

“Projektā vajadzētu domāt nevis par to, kā vienkāršot valodu, bet – kā skolēnus padarīt spējīgus saprast arī zinātnisko valodu. Citur civilizētā pasaulē izturas ar lielu cieņu pret savas tautas un valsts valodu.

Esmu dzirdējusi arī viedokli, ka, tā kā oriģinālliteratūras autoriem ir jāmaksā par autortiesībām, būs pārāk lielas mācību materiālu izmaksas. Vēlētos ieteikt netaupīt uz autortiesību izmaksu rēķina, droši tās iegādājoties, jo projekta realizācijai tiek atvēlētas pietiekami lielas summas. Satura pamatā ir jābūt dažādu laikposmu latviešu autoru darbiem, kuri tiek izmantoti arī dažādu valodas tematu apguvē.

Cik labi ir sagatavoti latviešu valodas skolotāji, lai viņi varētu profesionāli un radoši mācīt latviešu valodu?

Analizējot pamatskolu un vidusskolu programmu skices, secinu – lai vadītu sarunu un interpretētu dažādas tēmas, skolotājam ir jābūt ļoti labi sagata-

FOTO: no V. Poriņas personiskā arhīva

„Ceru, ka tik ilgi gaidītā izglītības satura reforma tomēr tiks izstrādāta un balstīta uz ilgaicīgu un Latvijas situācijai atbilstīgu pētījumu pamatiem,” pauž Vineta Poriņa.

votam. Protams, ir tādi skolotāji, kas to varēs darīt kvalitatīvi, taču ne visi.

Manuprāt, lielāko daļu no projekta līdzekļiem vajadzēja ieguldīt skolotāju izglītošanā, un projekts ir jāsaista arī ar pārmaiņām skolotāju izglītībā Latvijā. Vispirms būtu jāiegūst filologa, biologa u. c. kvalifikācija, un pēc tam jāstudē pedagogijas kurss, jo tas nodrošinātu augstāku profesionalitāti. Skolotājiem ir jābūt gan valodnieciski, gan pedagogiski labi izglītotiem. To ierosināju Saeimā 2013. gadā, bija diskusijas, bet ieteikumi pagaidām neguva deputātu atsaucību.

Divi no maniem bērniem ir Jūrmalas Alternatīvās skolas pirmsskolas absolventi; tur pamatā izmanto Montessori metodes. Viņi turpināja mācības kādā no Rīgas skolām. Viena bērna mācību procesā eksperimentāli izmantoja grāmatas „Ar gudru ziņu”, kur ir integrēta matemātika, latviešu valoda un dabaszinības, otra bērna klasē izmantoja grāmatas „Zile”. Diemžēl eksperimentā iesaistītais bērns neapguva matemātikas pamatus, un bijām spiesti algot privātskolotāju: tas izmaksāja dārgi, bet palīdzēja izlīdzināt situāciju. Ar bērniem nedrīkst eksperimentēt, taču jaunajā kompetenču pieejā jeb pieejamajos materiālos ir pazīmes, kas liecina par līdzīgu eksperimentu, nezinot, ko tas vēcākiem maksās. Ne visi var atļauties algot privātskolotājus, bet ir draudi, ka mācību procesā netiks apgūti mācību priekšmetu pamati. Ir novērots arī, ka, integrējot mācību priekšmetus, kārtīgi un sistēmiski netiek apgūti neviens no tiem. Veidojas maz zināša vai nezinoša personība.

Kā valsts valodu mācās skolēni, kuri apgūst mazākumtau-

tību izglītības programmas?

Ja viņi ir apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi, kurā runā latviski, tad viņi ir sabalansēti bilingvāli indivīdi un runā latviski bez savas dzimtās valodas akcenta. Mācoties otrajā valodā, to ir iespējams panākt līdz aptuveni 11–12 gadu vecumam. Atzinīgi var vērtēt izglītības ministra Kārļa Šadurska nostāju, ka vidusskolā mācību priekšmeti ir jāapgūst valsts valodā, bet efektīvāk būtu bijis, ja tas notiktu jau ar 1. klasi vai pirmsskolas vecumā. Darīt to tikai vidusskolā ir jau novēloti – cittautiešiem praktiski nav iespējams izvairīties no viņu dzimtās valodas interferences latviešu valodā.

Pirms gadiem pieciem mazākumtautību pirmsskolas izglītības iestādēs latviešu valodu mācīja tikai 12 minūšu divas reizes nedēļā. Ja tādā bērnudārzā mācās, piemēram, ķīnietis, ukraiņis, angļis u. c. tautību pārstāvis, tad divu gadu laikā viņš neizbēgami kļūst rusificēts. Šāda situācija joprojām tiek uzturēta.

Ko varētu darīt jaunā satura veidotāji, lai valsts valoda tiktu labāk apgūta?

Pirmkārt, vienlaikus ir jādomā par pedagogu izglītību, otrkārt, jāieklausās profesionāļu viedokli. To jau vairākkārt profesionāļi ir uzsvēruši arī laikrakstā „Izglītība un Kultūra”. Projekta satura valodai vajadzētu būt latviskākai, piemēram, angļu valodā vārdi „drāma” un „tehnika” nenozīmē to pašu, ko latviešu valodā.

Kādas vēl tendences esat novērojuši?

Augstskolu mācībspēks izsaka nožēlu, ka skolu absolventi neprot strādāt ar zinātniskajiem tekstiem. Projektā vajadzētu do-

māt nevis par to, kā vienkāršot valodu, bet – kā skolēnus padarīt spējīgus saprast arī zinātnisko valodu. Citur civilizētā pasaulē izturas ar lielu cieņu pret savas tautas un valsts valodu.

Skumjš piemērs ir Somija, arī Dānija, Zviedrija u. c. valstis, kur augstākajā izglītībā un zinātnē pārsvarā valda angļu valoda, un paši somi, zviedri, dāņi jau sen grib sasmelt izlieto ūdeni, resp., samazināt augstākās izglītības angļiskošanu. Tas absolūti nenozīmē to, ka starptautiskās publikācijas nevajag rakstīt angļu valodā, bet valstnācijas dzimtajai valodai augstākajā izglītībā un zinātnē ir jāatvēr sava vieta.

Nezinu citu valsti – kā vienīgi Latviju, kur notiek ļoti liela pieskaņošanās imigrantiem. Tieši latviešu valodas apguves jautājums šajā projektā to arī aplicina – valsts skolās, starp citu, mācās arī latvieši, bet galvenokārt tiek domāts, lai citiem būtu vieglāk. Tas nav godīgi pret latviešu bērniem.

Man kā sociolingvistei ir patīkami redzēt tematus par valodu daudzveidību, pasaules lingvistisko ainu, kultūru mijiedarbību u. tml., īpaši vidusskolas posmā, tomēr latviešiem sociālo zinību tēmas nevajadzētu apgūt uz latviešu valodas rēķina.

Skolu kartē apmēram 80 % skolu mācību programmu apguvi realizē latviešu vai krievu valodā, 15 % ir divplūsmu skolas, taču ik pēc gada zem jautājuma zīmes ir tās dažas skolas, kurās padziļināti apgūst Eiropas Savienības (ES) valodas. Uzskatu, ka no izglītības pārvaldības viedokļa tas ir jāvērtē ļoti kritiski. Kādus signālus sūtām citām Eiropas valstīm? Otra galējība, ko esmu dzirdējusi Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) pārstāvju teiktajā, – ka visās skolās padziļināti apgūst ES valodas. Šaubos, vai visur būs tāds svešvalodu un kultūru apguves līmenis, kāds, piemēram, ir Rīgas Franču licejā, Rīgas Centra humanitārajā vidusskolā u. tml. skolās.

Nav noslēpums, ka ASV ir ļoti labas augstskolas, bet ir arī tādas, kuras sauc par Mikipeles skolām. IZM plānotais solis likvidēt izcīlas skolas, kas jau vēsturiski dod ļoti labu padziļinātu izglītību ES valodās, lai it kā izlīdzinātu un dotu iespējas visiem, atgādina pāreju uz Mikipeles izglītību.

Sarunās ar dažādu augstskolu docētājiem, kas ar interesi seko tam, kāds būs šis projekts un – galvenais – kādi būs tā rezultāti, ar kuriem augstskolas saskaras, dzirdēju pārliecību par to, ka jaunais projekts nav līdz galam izvērtēts. Patlaban vēl ir situācija, kad varam iespaidot, lai pārmaiņas notiktu uz labu, īpaši domājot par latviešu valodu. Vidusskolā tā ir jāmaca kā dzimtā valoda un diferencēti cittautiešiem, kā arī ir jābūt latviešu literatūras mācību priekšmetam, kurā arī valodu apgūst un mācīs labā līmenī. ■

Vecāki pauž satraukumu par jauno izglītības saturu un vecāku lomu tajā

IK AIRA JĒKABSONE

Janvāra beigās Siguldā notika vecāku organizēts seminārs – diskusija par vērtībuzglītības nozīmi bērna personības veidošanā, pieskaroties arī tēmai par jauno izglītības saturu projektā „Kompetenču pieeja mācību saturā”. Semināra mērķis bija diskutēt par vecāku lomu un atbildību bērnu izglītošanā, par vērtību izpratnes veidošanu bērnos. Šī tikšanās rosināja arī apzināties tās pārmaiņas, kas sagaida mūsu bērnus reizē ar jaunā mācību satura ieviešanu. Vecāki šajā procesā jūtas atstumti un nesaklausīti, jo nevienā no ļoti daudzajiem projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” publicitātes pasākumiem un darba semināriem mērķauditorija nav bijusi vecāki, un vecākus projekta autori nav uzrunājuši ne reizi.

Rīgas Augstāko reliģijas zinātņu institūta (RARZI) pasniedzēja *Mg. rel. paed.* **Lolita Ērgle** sniedza vispārēju ieskatu par vērtību tālāknodošanu, par vērtību krīzi mūsdienās un par vecāku lomu un atbildību bērna audzināšanā. „Vērtību veidošanās ir mijietekmējošs process, kas ir attiecināms uz metodēm un paņēmieniem, kā valsts, sabiedrība, skola un vecāki tās piedāvā – vai spēj iedvesmot un motivēt jaunieti,” sacīja L. Ērgle.

Rīgas Katolū ģimnāzijas (RKĢ) direktore **Anna Jermakoviča** dalījās pieredzē, kā viņas vadītajā skolā ikdienā tiek praktizēta vērtībuzglītība, kā arī kompetenču pieeja mācību procesā, saglabājot bērnos motivāciju, interesi un atbildību par mācīšanos. A. Jermakovičas stāstītais lika aizdomāties par to, cik svarīga ikdienā ir vērtību audzināšana, kas šajā skolā tiek realizēta raksturizglītības programmā. Tādas vērtības kā godīgums, darba tikums, cieņa un atbildība pret otru ir ļoti svarīgs priekšnosacījums, realizējot izglītības

“ Skola ir bērna pirmā sabiedrība, vieta un vide, tāpēc ir ļoti svarīgi, lai ģimenē mantotās un saņemtās vērtības sakristu ar skolas vērtībām.

procesu ikdienā. Kompetences un raksturizglītība nedrīkst būt atrauti viens no otra. Raksturizglītība ir vērtību ieaudzināšana bērnos, nodrošinot iespēju skolēniem izkopt tādu tikumu kā cieņa, godīgums, morālā drosmē, līdzietība, taisnīgums, centība, izpalīdzība, laipnība, gudrība, brīvība un atbildība, solidaritāte, pateicība, mīlestība utt.

Biedrības „Vecāku alianse” pārstāve **Elina Boguša** dalījās pārdomās un rosināja vecākus aizdomāties par jaunajiem izaicinājumiem un globālo procesu ietekmi uz vispārējās izglītības saturu un skolas vidi. Viņa sniedza ieskatu citu valstu pieredzē, ieviešot kompetenču pieeju izglītībā, un norādīja uz riskiem, kā vienu no tiem minot izglītības kvalitātes kritumu, zināšanu liegšanu bērniem un jauniešiem un izglītības ieguves nevienlīdzīgās iespējas.

Semināra laikā vecāki saņēma arī praktiskus padomus un ieteikumus, kā palīdzēt bērniem neapjukt un nepazaudēt savu unikālītāti informācijas pārpilnībā un ikdienas daudzajos izaicinājumos.

„Audzināšanas procesā ļoti svarīga ir sadarbība starp vecākiem un skolotāju, centrā liekot bērnu ar viņa talantiem un spējām. Audzināšana ir ikdienas process, kam ir ļoti liela nozīme personības veidošanā. Vērtības bērni

Aira Jēkabsone.

Zinta Zaviļeiska.

Ieva Bērziņa.

Aija Avotiņa.

Agnese Poļakova.

Jānis Jēkabsons.

saņem galvenokārt no ģimenes, savukārt skola ir bērna pirmā sabiedrība, vieta un vide, kurā bērns veidojas un attīstās kā sabiedrības loceklis, tāpēc ir ļoti svarīgi, lai ģimenē mantotās un saņemtās vērtības sakristu ar skolas vērtībām, it sevišķi nozīmīgi tas ir pirmajos skolas gados,” pauž viena no semināra organizatorēm biedrības „Vecāku alianse” projektu koordinatore **Aira Jēkabsone**.

Pēc semināra raisījās aktīvas diskusijas un vecāki dalījās gan pieredzē, gan pārdomās par dzirdēto.

Aija Avotiņa, trīs bērnu (6, 11 un 15 gadi) mamma: „Vecāki ir pirmie savu bērnu audzinātāji un skolotāji, un viņi ir tie, kas ieliek pamatu savstarpējo attiecību veidošanā, nodod tālāk izpratni par pamatvērtībām un palīdz saprast, kas ir labs un kas – slikts. Būtiski ir ne vien šīs zināšanas nodot, bet pašiem vecākiem balstīties tajās. Vecāki ir tie, kas atbild par to, kāds cilvēks izaugs, savukārt skola ir vide, kurā bērns attīstās, kur pāiet viņa ikdiena. Uzsākot skolas gaitas, vecāku atbildība par bērna audzināšanu nebeidzas, bet tikai pastiprinās, jo bērna audzināšanai ir jābūt vecāku un skolas kopējam darbam.”

Zinta Zaviļeiska, divu bērnu (7 un 14 gadi) mamma: „Seminārā saņēmu patiesi vērtīgas atziņas, aizdomājos par pamatvērtībām bērna audzināšanā un par

“ Vecāku atbildība par bērna audzināšanu nebeidzas, jo bērna audzināšanai ir jābūt vecāku un skolas kopējam darbam.

sadarbību ar izglītības iestādī, ko apmeklē bērns. Vispilnīgāk atmiņā palicis citāts: „Ja nav darba tikuma, nav iespējams sasniegt gandarījuma izjūtu.” Man šķiet svarīgi bērna audzināt tā, lai viņam būtu gribasspēks, atbildības izjūta, spēja argumentēt savu viedokli un cieņpilna attieksme pret apkārtējiem.”

Agnese Poļakova, divu bērnu (6 un 10 gadi) mamma: „Dažas manas atziņas par dzirdēto seminārā: viens no galvenajiem uzdevumiem ir sargāt cilvēci (cilvēka dabiskumu); ir jāizkopj darba kultūra, lai bērniem veidojas gandarījums par paveikto un reizē ar to arī mīlestība pret darbu; sabiedrību veidojam mēs paši, tāpēc sāksim ar sevi, lai ko mainītu vai uzlabotu.”

Ieva Bērziņa, trīs bērnu (2, 9 un 13 gadi) mamma: „Paldies RARZI pasniedzējai L. Ērglei par ļoti skaidro un iedvesmojošo vērtību formulu, kas šodienas

informatīvajā jūklī ir arī lielisks palīgs, lai atšķirtu patieso no maldināšanas! Vērtības ir cerība, mērķis un spēks. Nosaucot kādu patiesu vērtību vārdā, mēs redzam, ka šī formula strādā, piemēram, ģimene, laulība, dzīvība, latviešu tauta. Vai šīm vērtībām ir cienīga vieta jaunajā izglītības saturā? Dīemžēl, izskatot sabiedriskajā apspriešanā nodoto satura projektu, ir jāsecina, ka nav, jo tieši šīs vērtības acīmredzami visvairāk traucē jaunā globālā darba tirgus dalībnieka konstruēšanu. Taču vecākiem un skolotājiem ir pienākums par šīm vērtībām izglītībā iestāties savu bērnu un savas Latvijas vārdā.”

Jānis Jēkabsons, trīs meitu (1, 4 un 6 gadi) tēvs: „Lai vērtības attīstītos, ir jāattīsta raksturs. Ļoti uzrunāja A. Jermakovičas stāstītais par raksturizglītību kā iekšējās disciplinēšanas un motivēšanas metodi, kas sekmē skolēnos labā darīšanas kompetenci un ir kā priekšnoteikums, lai veidotos inteliģenta un spēcīga personība. Mēs visi esam novērojuši, cik liela nozīme ir raksturam. Pirms kāda laika lasīju RKĢ atbildi par sabiedriskajos medijos izsmietajiem likuma (tā sauktajiem tikumiem) grozījumiem: pateicoties tiem, RKĢ tagad ir raksturizglītības programma, bērni mācās tiekties uz labo, praktizējot to, lai labie vārdi saskanētu ar darbiem.”

“ Nosaucot kādu patiesu vērtību vārdā, mēs redzam, ka šī formula strādā, piemēram, ģimene, laulība, dzīvība, latviešu tauta. Vai šīm vērtībām ir cienīga vieta jaunajā izglītības saturā? Dīemžēl, izskatot sabiedriskajā apspriešanā nodoto satura projektu, ir jāsecina, ka nav, jo tieši šīs vērtības acīmredzami visvairāk traucē jaunā globālā darba tirgus dalībnieka konstruēšanu. Taču vecākiem un skolotājiem ir pienākums par šīm vērtībām izglītībā iestāties savu bērnu un savas Latvijas vārdā.

Aprīlī notiks matemātikas, tehnoloģiju, dabas un inženierzinātņu atklājumu nedēļa

IK BIRUTA PJALKOVSKA

„Scientix” vēstniece Latvijā

Jau tradicionāli zinātniskās izglītības kopiena „Scientix” aicina ikvienu mācību iestādi vai ar izglītību saistītu organizāciju, ikvienu skolotāju un skolēnu, ikvienu interesentu iesaistīties matemātikas, tehnoloģiju, dabas un inženierzinātņu (turpmāk *STEM*) atklājumu nedēļā. Šogad tā notiks 23.–29. aprīlī (vairāk par to: <http://www.stemalliance.eu/stem-week-2018>).

Latvijā, kā gandrīz visās Eiropas un pasaules valstīs, īpaša uzmanība tiek veltīta tieši *STEM* mācību priekšmetiem. Šo nosaukumu nelatviskojot, iegūstam iespēju internetā atrast daudz vērtīgas informācijas un starptautiskas pieredzes, kas saistās ar matemātikas, dabas, inženierzinātņu un tehnoloģiju mācību priekšmetiem. Neapšaubāmi – citu valstu pieredze bagātina, dod jaunas idejas un palīdz risināt problēmas, kas nereti ir kopīgas daudzās valstīs.

Skolas Latvijā regulāri rīko dažādas ārpusstundu aktivitātes, kuras palīdz ieinteresēt skolēnus *STEM* priekšmetu apgūvē un parādīt turpmākās iespējas zināšanu lietošanā, kā arī karjeras veidošanā šajās jomās. Ja izdodas kādu no iecerēm realizēt aprīlī (kaut arī ne tieši norādītajos datumos), „Scientix” aicina dalīties ar citu valstu kolēģiem un uzzināt par to, kas notiek citās valstīs. Kāpēc? Tā ir iespēja justies kā daļai no vienotas kopienas, kas domā un strādā līdzīgi. Tā ir iespēja piedalīties konkursā un būt starptautiskajiem, kuri jūnija nogalē dosies uz Briseli, lai viesotos pie „Scientix” komandas un iepazītu nākotnes klasi. Ikkatram skolotājam, kurš reģistrēs savu aktivitāti, tiks izsūtīts sertifikāts par piedalīšanos.

Kur jāreģistrē aktivitātes?

Iepriekš norādītā interneta adrese aizved uz *STEM* nedēļas informatīvo vietni, tajā ir pieeja reģistrācijas anketai: <https://www.surveymonkey.com/r/sdw2018>. Vēlāk šajā vietnē varēs iesniegt

“Tā ir iespēja piedalīties konkursā un būt starptautiskajiem, kuri jūnija nogalē dosies uz Briseli, lai viesotos pie „Scientix” komandas un iepazītu nākotnes klasi.

informāciju par jau notikušu aktivitāti. Iesniegt informāciju par sākotnējo ideju var jebkurā laikā līdz tās realizācijai, taču pēc notikuma tas būtu jāizdara ne vēlāk par pirmo maija nedēļu.

Kas jāievēro, iesniedzot foto un video materiālus?

Tā kā iesniegtie materiāli tiks publicēti internetā, iesniedzējiem ir jārikojas korekti. Ir jābūt skolēnu un viņu vecāku piekrišanai attēlu un video materiālu publicēšanai. Nereti skolas par šādu atļauju (vai – gluži pretēji – aizliegumu) vienojas tad, kad bērns iestājas konkrētajā skolā, taču *STEM* nedēļas pasākumu organizatoriem ir jāpārlicinās, vai tas ir nokārtots.

Kas drīkst organizēt *STEM* atklājumu nedēļas aktivitātes vai iesaistīties tajās?

Pirmsskolas izglītības iestādes, skolas, augstākās izglītības iestādes, nevalstiskās organizācijas, projektu darba grupas, uzņēmumi un jebkurš interesents.

Kādas ar *STEM* saistītas aktivitātes drīkst rīkot?

Mācības, ekskursijas, tikšanās, pētījumus, konkursus, konferences, eksperimentus, performances un daudz ko citu. Radošajām izpausmēm nav ierobežojumu. Tās var būt arī starpskolu, starpnovadu un pat starpvalstu aktivitātes.

Kāds ir minimālais dalībnieku skaits?

Aptuveni 20 bērnu vai jauniešu būtu mazākais ieteicamais dalībnieku skaits.

Cik ilgi šai aktivitātei ir jānotiek?

Par minimālo aktivitātes ilgumu var uzskatīt vienas mācību nodarbības garumu, kāds ir konkrētajā valstī, visbiežāk tās ir 40–60 minūtes.

Vai skolās šādas aktivitātes drīkst organizēt tikai dabaszinātņu, tehnoloģiju vai matemātikas skolotāji?

Noteikti ne, piemēram, svečvalodu stundās sarunu temats var būt saistīts ar *STEM* – karjeras iespējas dabaszinātnēs, ar zinātni saistīti jēdzieni, jaunākie zinātniskie atklājumi. Arī citu mācību priekšmetu skolotāji var radoši izpausties, saskatot sava mācību priekšmeta saikni ar dabaszinātnēm vai matemātiku.

Cik aktivitāšu vai pasākumu *STEM* nedēļā drīkst organizēt viena skola vai organizācija?

Aktivitāšu un pasākumu skaits nav ierobežots. Katrs drīkst realizēt tik ideju, cik uzskata par iespējamu un lietderīgu.

Attēls: no www.stemalliance.eu/stem-week-2018

FOTO: no personiskā arhīva

Otrajā „Scientix” konferencē 2014. gadā Latvijas dalībnieku skaits jau bija krietni lielāks.

“Neapšaubāmi – citu valstu pieredze bagātina, dod jaunas idejas un palīdz risināt problēmas, kas nereti ir kopīgas daudzās valstīs.

Vai ir iespējams iepazīt iepriekšējās *STEM* nedēļas pieredzi?

Jā, tas ir iespējams, apmeklējot šīs vietnes: <http://www.scientix.eu/events/campaigns/sdw17>; <http://www.stemalliance.eu/stem4you-winners>.

Lai radošas idejas un daudz interesantu notikumu aprīlī! Taču maijs atnesīs jaunas iespējas.

Trešā „Scientix” konference

Jau trešo reizi „Scientix” rīko starptautisku konferenci. Par di-

vām iepriekšējām un arī par gaidāmo konferenci vairāk informācijas šeit: <http://www.scientix.eu/conference>.

Kas notiek šādā konferencē?

Šīs konferences pulcē matemātikas, dabaszinātņu, inženierzinātņu un tehnoloģiju profesionāļus ne tikai no Eiropas, bet visas pasaules. Konference ir unikāla iespēja vairāk uzzināt par dažādiem zinātniskās izglītības projektiem Eiropā, iepazīties ar šajos projektos iesaistītajiem cilvēkiem, uzzināt par viņu pieredzi. Šis pasākums sniedz lielisku pārskatu par pašreizējo situāciju zinātnes izglītībā Eiropā un iespējām, ko šajā ziņā piedāvā kopiena „Scientix”.

Kādas iespējas ir tur būt, piedalīties, redzēt, dzirdēt, saņemt, iedvesmoties?

Vispirms jau var pieteikt savu uzstāšanos konferencē, informējot par kādu projektu, inovatīvu un sekmīgu mācīšanas pieredzi vai pētījumiem saistībā ar *STEM* izglītību. Var veidot plakātu par

STEM izglītību, kuru izstādīt konferences laikā, vai arī pieteikties vadīt kādu pieredzes darbnīcu. Vairāk informācijas šeit: <http://www.scientix.eu/conference/scx3/call-for-papers>.

Protams, var vienkārši izrādīt interesi un pieteikties kā klausītājs: <http://www.scientix.eu/conference/scx3/>.

Vai no Latvijas piedalās daudz dalībnieku?

Pirmajā „Scientix” konferencē 2011. gada pavasarī no Latvijas bija pavisam maz dalībnieku, bet jau otrajā konferencē 2014. gada rudenī apstiprināto dalībnieku skaits bija krietni lielāks, turklāt bija arī tādi, kuri vadīja pieredzes darbnīcu par starptautiska projekta rezultātiem un padarīto. Tātad – iespējas ir, tās tikai jāizmanto. ■

Filma „Paradīze 89” jeb Stāsts par ceļu uz brīvību

IK ILZE BRINKMANE

Patlaban kinoteātros ceļu pie skatītājiem ir uzsākusi režisores **Madaras Dišleres** filma „Paradīze 89”. Tā tiek pieteikta kā piedzi-vojumu filma bērniem, bet drīzāk var pārfrāzēt un teikt, ka mēs visi nākam no savas bērnības.

Sarunā ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem pirms pirmizrādes 23. februārī režisore atklāj, ka filmas ideja esot radusies pirms vairākiem gadiem, kad kādā vakarā ar māsu un māsīcu sākušas kavēties atmiņās par to, kā bērnībā pavadījušas vasaras – brīvā valā Cēsu pusē, bet citā valsts iekārtā, kā vecāki iesaistījušies Tautas frontes darbībā. Producente **Aija Bērziņa** iedrošinājusi rakstīt scenāriju pilnmetrāžas spēlfilmā, un tas guvis atbalstu Latvijas simtgādes filmu konkursā.

Kas katram saistās ar vārdu „brīvība”

„Dzīvojam neatkarīgā valstī, un mūsdienu bērnu pasaule ir atšķirīga, tādēļ viņi visbiežāk nespēj iedomāties, kā esam nonākuši līdz Latvijas neatkarības atjaunošanai. Nolēmu, ka bērniem un jauniešiem kino valodā ir jāpavēsta par šo laiku un tādu vērtību kā brīvī-

ba, lai pēc filmas noskatīšanās viņiem kopā ar vecākiem un vecvecākiem rastos iemesls sarunai. Filma var rosināt domāt, ko katram nozīmē vārds „brīvība” – gan personīgā aspektā, piemēram, dzīvot vieniem bez vecāku uzraudzības un justies kā paradīzē, kad vari darīt visu, ko gribi, līdz tomēr sāc ilgoties pēc ģimenes, gan – ko pieaugušie par brīvību varam iemācīt valstiskā nozīmē,” stāsta režisore M. Dišlere, kuru daudzi jau esam iepazinuši, kad viņa piecu gadu vecumā tēloja Emīla māsiņu Idu Vara Braslas spēlfilmā „Emīla nedarbi” (1985). Pēc Latvijas Kultūras akadēmijas absolvēšanas viņa jau ir režisējusi deviņas īsfilmas.

Režisore uz 1989. gada augusta notikumiem mēģina paskatīties galvenokārt ar deviņus gadus vecās Paulas acīm. Paulu tēlo vienpadsmitgadīgā **Magda Lote Auziņa**, kura, atbildot uz jautājumu, kas no filmēšanas laika visspilgtāk palicis atmiņā, atzīst: „Baltijas ceļš. Pirms tam par to zināju tikai no grāmatām, bet, kad rokās sa-devās tik daudz cilvēku, radās iespāids, ka tas atkal notiek pa istam dzīvē.” Ir jāpiebilst, ka 2016. gada vasarā Cēsu pusē notika leģendārā Baltijas ceļa fragmenta rekonstrukcija, kurā piedalījās vairāk nekā 700 dalībnieku, ģerbušies

80. gadu tērpos, arī padomju laika automašīnas un to vadītāji. Nenoliedzami – tālaika bērnos un viņu vecākos filma raisīs atmiņas par atmodas laiku.

Dziedātājs **Nauris Puntulis**, aktieriski ar zināmu ironijas devu iejuties miliča lomā, atklāj, ka pats filmas atveidotajā laikā bijis pusaudzis, kas bieži nonācis milicijas uzmanības lokā, jo, līdzīgi kā scenārijā lietuviešu puisis, nav spējis pieņemt padomju ideoloģiju un varas noteikumus.

Aktrise **Baiba Broka** norāda, ka filmā viņai bijusi maza, bet ļoti nozīmīga loma: „Veikala pārdevēja kā būtisks tēls iemiesoja varu un materiālo pasauli, kas izdala lietas, kuras daudziem ir tik nepieejamas, un zināmā mērā simbolizē padomju iekārtu. Man personīgi tā bija atgriešanās ne pārāk patīkamās izjūtās. Tagad ir prieks, ka esam no tā visa prom, un mūsu bērni nevarēs noticēt, ka tā ir bijis, lai gan 1989. gadā biju pusaudze un tajā vecumā iekšējie intīmie pārdzīvojumi šķiet svariģāki nekā notikumi ārējā pasaulē.”

Aktrise **Guna Zariņa** ir iejutusies Aijas Karlovas lomā un stāsta, ka tēlo nejauko kaimiņieni, kāda ir sastopama visos laikos un iemieso nebrīvību: sieviete bez savas personīgās dzīves, viņu traucē

bērnu čalas un draiskulības, viņa ap stūri vēro citu dzīvē notiekošo. Sarunā ar laikrakstu Guna aizdomājas, ka iepriekšējo paaudžu bērni savu laiku pavadīja lielākā brīvībā – laukā, mežā, pie upēm un ezeriem, nebija sasniedzami tālruņa zvana attālumā; diemžēl daudziem tas maksāja arī dzīvību, taču iztēle bija plašāka. Viņasprāt, tagad no bērniem tiek sagaidīts pat pārāk daudz – lai apgūst svešvalodas, apmeklē dažādus pulciņus utt.

Filmas tēlu Lindu atveido 11 gadus vecā **Evelīna Ozola**. Viņa priecājas, ka ir ieguvusi trīs jaunas draudzenes. Tā kā katra dzīvojot citā vietā, esot izveidojušas savu „WhatsApp” grupu „Paradīze 89” un turpina regulāri sazināties. Trīspadsmitgadīgā **Marta Ģertrūde Auzāne** (filmā – visvecākā meitene Maija) uzsver, ka, salīdzinot filmas un tagadējo laiku, mūsdienu bērni un jaunieši galvenokārt nav atraujami no viedtālruņiem un datoru ekrāniem. Par to, vai pēc filmas noskatīšanās daudzi mainīs savus ieradumus – vairāk laika pavadīs laukā, spēlējot dažādas spēles, meitenes nav īsti pārliecinātas, bet cer, ka vismaz jaunākā vecuma bērni to gribēs atdarināt. Uz to cer arī filmas režisore, kura filmēšanas laukumā

radīja vidi, kur galvenā ir paša fantāzija un izdoma.

„Mēs esam kļuvuši par izteiktu patērētājsabiedrību, kas savu brīvo laiku un vispār daudz laika pavada šajās jaunajās ierīcēs, virtuālajā vidē, kur pazūd iespēja tīri cilvēciskai komunikācijai, kāda bija mūsu bērnībā. Mūsdienu bērni vairs neiet ārā, nemāk spēlēt lomu spēles, kuras mums bija vismīlākās nodarbes, piemēram, spēlēties veikalos, mājās vai kariņos. Mēs varējām radoši pieiet gan savam brīvajam laikam, gan dzīvei vispār. Bieži esmu dzirdējusi, ka bērni saka – viņiem nav, ko darīt. Ja nav, ko darīt, tad iedod telefonu, viņš spēlējas un uz kādu brīdi gūst piepildījumu. Tas ir skumji. Jā, mums ir dotas visas šīs daudzās iespējas, bet jautājums – vai mēs tās pareizi izmantojam?” retoriski jautā M. Dišlere.

Filmas operators **Gints Bērziņš** stāsta, ka ļoti esot vēlējis strādāt filmā, kur darbojas bērni, un piebilst: „Ir patiesa bauda strādāt, ja filmas režisors un mākslinieks zina, ko grib.”

No paradīzes ikdienā

Vēlreiz uzrunātas, jaunās aktrises atklāj, ka ikdienā viņām ir daudz aizraušanas, kuras esot izvēlējušās pašas, piemēram, Magda Lote (Paula) dejo sporta dejas un, tā kā Rīgas Ziepkalns sākumskolā esot radīta interese par eksaktajiem priekšmetiem, kopā ar draudzeni apmeklē Rīgas Tehniskās universitātes nodarbības skolēniem, Evelīna (Linda) aizraujas ar visu veidu mākslām, Martai Ģertrūdei (Maija) esot iepatikusies klasiskā deja un zīda apgleznošana, bet Laurēna lomas atveidotāja deviņgadīgā **Līva Ločmele** nodarbojas ar mākslas vingrošanu.

Ko meitenes stāsta vienauzdiem, kad viņi vaicā, par ko ir filma? Visas atbild – par atmodas laiku. Lūgtas atklāt, kā pašas līdz šim iepazinušas vēsturi – vairāk no ģimenes vai skolā, meitenes stāsta, ka mammas atcerējušās savu bērnību, bet viņām esot arī labas skolas. „Cēsu 1. pamatskolā ir ļoti jauka vēstures skolotāja Laine Ūdre: viņa tik aizraujoši visu izstāsta, ka viss kļūst saprotams, nav pat jālasa grāmatā. Viņa māca arī matemātiku un izdomā ļoti interesantus salīdzinājumus, daudz uzzinām arī no audzinātājas Ingas Jursones,” uzsver Marta Ģertrūde. Evelīna pievienojas – arī Rīgas Juglas vidusskolas skolotāja Inta Filatova vadot interesantas stundas.

Nepārstāstot filmas „Paradīze 89” saturu, ir vien jāpievienojas filmas veidotāju atziņai – ir dota iespēja atcerēties vasaru, pēc kuras viss bija citādi. ■

Publicitātes foto

Kino viss notiek kā dzīvē – tā varētu teikt galveno lomu atveidotājas filmas pirmizrādē kinoteātrī „Splendid Palace”.

KONFERENCE

15. un 16. martā

Liepājas Universitātē notiks konference „Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā”. Plašāka informācija: www.liepu.lv.

Līdz 30. aprīlim

Latvijas Kultūras akadēmijas (LKA) Zinātniski pētnieciskais centrs (ZPC) aicina pieteikties daļībai starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Vēstures poētika un politika teātrī un kino”. Konference notiks no 2018. gada 29. novembra līdz 1. decembrim. Tās mērķis ir padziļināti analizēt, kā skatuves un audiovizuālā māksla modelējusi, interpretējusi un atspoguļojusi Latvijas un citu Baltijas jūras reģiona valstu vēsturi un cilvēkus. Konferencē nolasītie referāti izvērstu rakstu formātā tiks publicēti LKA starptautiski recenzētajā zinātnisko rakstu žurnālā „Culture Crossroads” (<http://www.culturecrossroads.lv>). Žurnāls ir indeksēts datubāzēs EBSCO (*Humanities Source Ultimate*), ULRICH'S, Central and Eastern European Online Library (CEEOL). Referātu pieteikumus ar norādi „Teātra un kino konferencei” lūdzam sūtīt uz LKA ZPC e-pasta adresi zpc@lka.edu.lv. Paziņojumi par referātu iekļaušanu konferences programmā tiks izsūtīti līdz 2018. gada 30. maijam.

NODARBĪBAS

13.–16. martā

Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā Brīvības bulvārī 32 Rīgā notiks izglītojošas nodarbības 1.–11. klases skolēniem. Tās apmeklēt var gan individuāli, gan kopā ar draugiem vai ģimeni.

13. martā plkst. 12.00 nodarbība „Mājokļi”. Sākumskolas skolēni muzeja pamatekspozīcijā varēs uzzināt, kādus mājokļus Latvijas teritorijā dažādos laikmetos cilvēki sev ierīkoja: kur dzīvoja un no kā savus mitekļus cēla ļaudis akmens laikmetā? Kad Latvijas teritorijā parādījās pirmās mūra celtnes? Kā izskatījās zemnieku istabā un muižas dzīvojamajā istabā? Atbildes uz šiem un citiem jautājumiem – nodarbībā.

14. martā plkst. 12.00 nodarbība „Latviešu gadskārtas: pavasari gaidot”. Sākumskolas skolēni uzzinās, kādi gadskārtu ieražu godi svinami pavasarī, kad diena un nakts ir viena garuma; kāda bija zemnieku ēdienkarte pavasarī. Atbildes – nodarbībā.

15. martā plkst. 12.00 paralēli notiks **divas nodarbības „Gatavošanās eksāmenam vēsturē”:**

- „20. gadsimta vēstures atkārtošana” (nodarbība Konferencē zālē tiks balstīta uz 20. gadsimta notikumu atspoguļojumu slaidrādē);
- „Gatavošanās eksāmenam – no vispārīgajiem laikiem līdz mūsdienām” (nodarbība muzeja ekspozīcijas zālēs). Aizpildot darba lapas, skolēni atkārtos vēstures stundās gūtās zināšanas un tās sistema-

tizēs. Nodarbība ir paredzēta 9. un 12. klases skolēniem.

15. martā plkst. 14.00–16.00 skolēni aicināti papildināt Gadsimta albumu. Muzeja Konferencē zālē būs iespēja ieskenēt līdzpaņemtās fotogrāfijas no dzimtu albumiem, papildinot topošās Latvijas muzeju kopizstādes „Latvijas gadsimts” mājaslapas www.latvijagadsimts.lv projektu „Gadsimta albums”.

16. martā plkst. 12.00 nodarbība „Mana Latvija”. Sākumskolas skolēni, apskatot fotogrāfijas un muzeja priekšmetus, uzzinās, kā pirms 100 gadiem tapa Latvijas valsts un kādi ir tās simboli.

Patstāvīgie un neatkarīgie vēstures interesenti aicināti iepazīt muzeja ekspozīciju individuāli. No otrdienas līdz piektdienai laikā no plkst. 10.00 līdz plkst. 17.00 mazākie muzeja viesi varēs meklēt muzeja eksponātus dažādās krāsās, bet 1. klases skolēni – nostiprināt alfabēta zināšanas, uzdevumu lapās ierakstot muzejā redzamos priekšmetus ar konkrēto sākumburtu.

Atnākot uz muzeju brīvlaikā, skolēns ne tikai var papildināt un nostiprināt zināšanas Latvijas vēsturē, bet arī saturīgi pavadīt laiku kultūrvēsturiskā un izglītojošā vidē.

Pieteikšanās brīvlaika nodarbībām nav nepieciešama. Šīs nodarbības nav paredzētas organizētām klašu grupām. Gan brīvlaika nedēļas piedāvājums, gan citas muzeja izglītojošās nodarbības un ekskursijas ir pieejamas jebkurā dienā, izņemot pirmdienas, iepriekš piesakot muzeja apmeklējumu uz tālruni 67221357 un vienojoties par vēlamo laiku. Dalība pasākumā, ieejas maksa muzejā: skolēniem – 0,75 EUR; pavadošajām personām: studentiem, pensionāriem – 1,50 EUR, pieaugušajiem – 3 EUR.

CITI PASĀKUMI

8. martā

Rīgas Latviešu biedrībā Merķeļa ielā 13 Rīgā plkst. 19.00 Zelta zālē notiks instrumentālās kamer-mūzikas koncerts „Autors. Skaņa. Perspektīva. Volume I”. Koncerta programmu veido skaņdarbi, kuru autori ir Vineta Līce, Marina Gribinčika, Jēkabs Jančevskis, Indra Riše, Juris Ābols un citi atzīti latviešu komponisti. Viņu radītos skaņdarbus izpildīs obojiste Jana Zeļenska, mežradnieks Artūrs Šults, vijolniece Liene Neija-Kalniņa, čellists Ivars Bezprozovnovs un pianiste Agnese Egļiņa. Biļetes – „Biļešu paradīzes” kasēs un www.bilesuparadize.lv.

9. martā

Latvijas Universitātes (LU) Akadēmiskā centra Dabas mājā Jelgavas ielā 1 Rīgā plkst. 14.00 *Magnum* auditorijā notiks monogrāfijas „Latvija. Zeme, daba, tauta, valsts” atvēršanas svētki. Monogrāfijas saturs aptver 10 lielas nodaļas: „Latvijas teritorija”, „Ģeoloģiskā vide un resursi”, „Atmosfēra”, „Virszemes ūdeņi”, „Dzīvības sfēra”, „Iedzīvotāji un apdzīvojumus”, „Saimniecības

ģeogrāfija un Latvijas vieta pasaulē”, „Ainavas”, „Dabas daudzveidības un kultūrvēsturiskās vērtības” un „Latvijas ilgtspējīga attīstība”. Mērķauditorija ir Latvijas iedzīvotāji, sevišķi skolotāji, zinātnieki un augstskolu pasniedzēji, studenti un valsts pārvaldes darbinieki. Grāmata iznāks 3000 eksemplāros un būs brīvi pieejama Latvijas bibliotēkās un skolās. Grāmata izdota LU Akadēmiskajā apgādā. Vairāk par monogrāfiju var lasīt mājaslapā zemedabatauta.lu.lv.

10.–24. martā

Liepājas Universitātē (LiePU) Kūrmājas prospektā 13 Liepājā Piejūras pilsētu literārā akadēmija aicina uz vairākām lekcijām, kuras vadīs rakstnieces, literatūrzinātnieces, LiePU lektores un maģistra studiju programmas „Rakstniecības studijas” absolventes. Visas tikšanās ir bez maksas.

10. martā plkst. 12.00 – dienasgrāmatas rakstīšana radošajā procesā; Ivetas Salgrāves stāsts par viņas pirmās grāmatas „Kaut ko padarīt” tapšanu.

14. martā plkst. 12.00 Liepājā viesosies literatūrzinātniece Liene Lauska no Austrijas un vadīs lekciju par rakstniecību un mentālajām slimībām.

16. martā plkst. 16.00 lekcijā „Globālais un lokālais jaunākajā latviešu literatūrā” varēs tikties ar literatūrzinātnieci un literatūras kritiķi Sandru Ratnieci, pēc tam – ar rakstnieci Ilzi Jansoni, kura stāstīs par reliģiozitātes atspoguļojumu prozā.

24. martā plkst. 12.00 notiks LiePU lektores Sandras Okunevas lekcija „Konkrētā dzeja latviešu bērnu literatūrā: teorija un prakse”. Plānots aplūkot konkrētās dzejas teorētiskos aspektus un daudzveidību, praktiski analizēt divu latviešu bērnu dzejas autoru – Jāņa Baltvilka un Māra Runģu – konkrētās dzejas paraugus un arī pašiem uzrakstīt dzejoli, kura pamatā ir vizuālie vai audītie signāli. Noslēgumā notiks Lindas Zulmanes lekcija par psihoanalīzi – Zigmunda Freida kļūdišanās teoriju.

Pieteikšanās nodarbībām un plašāka informācija: zinda@inbox.lv.

13.–17. martā

Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā (JVLMA) noritēs ceturtais mūsdienu mūzikas festivāls „deciBels”.

13. martā plkst. 19.00 JVLMA Lielajā zālē skanēs itāļu komponista Mauro Lancas (*Mauro Lanza*) un zviedru komponista Kenta Olofsona (*Kent Olofsson*) mūzika, interpretu vidū – klavieru kvartets „Quadra”, flautiste Vita Rozēna, klarnetists Guntis Kuzma, sitaminstrumentālists Guntars Freibergs un citi jaunie mūziķi. Pie diriģenta pulks – Normunds Snē.

14. martā plkst. 19.00 Lielajā zālē notiks atceres koncerts ievērojamajam franču komponistam, diriģentam un mūzikas dzīves veidotājam Pjēram Bulēzam (*Pierre Boulez*). Viņa skaņdar-

23. Starptautiskais Baltijas **baleta festivāls**
www.ballet-festival.lv

12. MARTĀ 19⁰⁰
LATVIJAS NACIONĀLAJĀ OPERĀ

PASAULES
BALETA
ZVAIGZNES

Galā koncertā

Ballet
Hispánico
ASV

21. MARTĀ 19⁰⁰
VEF KULTŪRAS PILĪ

Biļetes
“Biļešu paradīzes”
kasēs un
bilesuparadize.lv

bus atskaņos Guntis Kuzma un JVLMA maģistrantes Eleonora Pirāga (vijole), Alisa Klimanska (flauta) un Elina Gaile (klavieres). Par P. Bulēza personību stāstīs un sarunas ar klausītājiem veidos muzikoloģe Baiba Kurpniece.

15. martā plkst. 19.00 JVLMA Akmens zālē koncertā „Mind / Alea / Flow” būs dzirdams improvizācijas mūziķu Dānas Indānes (balss), Tobiasa Ilingvorta (balss, klavieres) un Agnijas Ābramas (flauta) sadarbības ar jaunajiem komponistiem projekts. Koncertā uzstāsies arī festivāla viesīša igauņu komponiste un arfiste Līsa Vīra (*Liis Viira*).

16. martā plkst. 19.00 Lielajā zālē notiks Latvijas Radio kora koncerts „Radio Tunes” diriģenta Kaspāra Putniņa vadībā. Tajā izskanēs Putniņa vadībā. Tajā izskanēs Putniņa vadībā. Tajā izskanēs Putniņa vadībā. Margaritas Gapčenko, Anas Ķirses, Alises Rancānes, Krista Auznieka un Mārtiņa Viļuma skaņdarbi.

17. martā plkst. 18.00 Lielajā zālē notiks etnodžeza koncerts „Ethno + Jazz Vol. 4”, kura saturu veido JVLMA etnomuzikoloģijas un džeza studenti sadarbībā ar pedagogiem Indriķi Veitneru, Ingu Bērziņu un Zani Šmiti. Koncerta viesis, kas kopā ar studentiem veido programmu, – norvēģu pianists Jans Gunars Hofs (*Jan Gunnar Hoff*).

Biļetes – „Biļešu paradīzes” kasēs, www.bilesuparadize.lv vai

stundu pirms koncerta norises vietā. Ieeja koncertā „Radio Tunes” – par ziedojumiem.

15. martā

Rīgas Latviešu biedrībā Merķeļa ielā 13 Rīgā plkst. 18.00 Ligo zālē visi interesenti aicināti svinēt dzejnieces Aspazijas dzimšanas dienu. Programmā *Mg. philol.* Gaidas Jablovskas priekšlasījums, piedalīsies aktieri Ieva Mūrniece un Haralds Ulmanis. Ieeja – par ziedojumu.

16. martā

LNVM Tautas frontes muzejs Vecpilsētas ielā 13/15 Rīgā plkst. 17.00 aicina noskatīties īsmetrāžas dokumentālo filmu „Lidija”. Tajā stāstīts par latviešu nacionālās pretošanās kustības dalībnieci Lidiju Doroņinu-Lasmani (1925) – unikālu personību Latvijas vēsturē: viņa padomju okupācijas laikā pārdzīvojusi trīs apcietinājumus, pavadot nebrīvē pavisam 14 gadus, tomēr spējusi saglabāt savu pārliecību un ticību Latvijas valstij. Dokumentālo filmu „Lidija” režisors un kinooperators Andrejs Verhoustinskis uzņēma L. Doroņinas-Lasmanes 92. mūža gadā. Izmantojot noteiktu māksliniecisku paņēmieni, galvenās varones gan drīz gadsimtu ilgo mūžu filmas veidotāji centušies atklāt vienā 35 minūšu tuvplānā. Pēc seansa – tikšanās ar L. Doroņinu-Lasmani un A. Verhoustinski. ■

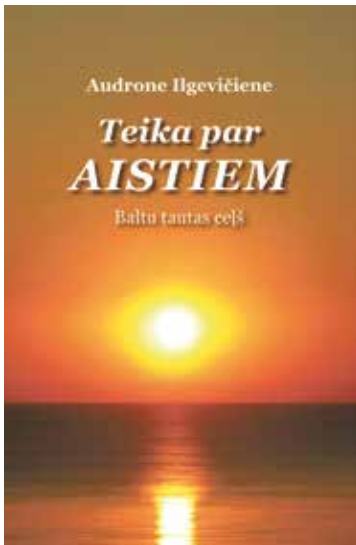
Par ceļiem un mācībām domājot

IK SANITA DĀBOLIŅA

Apkārtējā informācijas gūzmā apmaldījušos uz tīra un gaiša ceļa izved lietuviešu autore **Audrone Ilgevičienē** (Audronė Ilgevičienė) grāmata „**Teika par aistiem. Baltu tautas ceļš**”, kas stāsta par baltu tautu, tās vērtībām, uzdevumiem un pirmtēvu gājieni uz Dieva apsolīto zemi – mūsu pašlaik apdzīvoto teritoriju. Aisti – tā sauc šo seno baltu tautu, kuras nosaukumu vēl lieto Lietuvā, bet vairs nelieto Latvijā.

„Pie manis pienāca sieviete, kas stādījās priekšā kā izdevēja. Viņa man uzdāvināja kādu grāmatu, teikdama, ka tajā ir informācija, kurai būtu jānonāk pie katra, kas sevī sajūt baltu asinis, piederību šai senajai tautai, sajūt sevī apslēptu kādu pirmatnēju spēku, kas bijis apspiests gadu simtiem. Neskaitāmas svešas varas, viņa stāstīja, ir iznīcinājušas lielāko daļu no patiesās vēstures, bet Baltu Gars jūt un zina, meklē zīmēs un informācijas druskās sevi. Lai varētu atgūt šo spēku, ir jāatdzimst tautas zināšanai par to, ar kādu uzdevumu un misiju Dievs ir sūtījis tautu, kam bijis lemts apmesties pie Baltijas jūras,” par grāmatas ceļu uz Latviju stāsta apgāda „Sirds ceļš” vadītāja Inta Blūma.

A. Ilgevičienē ir antropoteosofe, astropsiholoģe, astromineraloģe un rakstniece. Viņa studēja ģermānistiku Viļņas Universitātē, strādāja zinātnisko darbu un mācīja vācu valodu, tomēr arvien vairāk aizrāvās ar psiholoģiju, filo-

zofiju un pasaules reliģijām, pētīja minerālus, Senās Ēģiptes, hermētisma, kabalistiskās, vēdiskās un zoroastriskās tradīcijas. Pašlaik A. Ilgevičienē strādā organizācijās, kuras ir radītas pēc viņas pašas iniciatīvas, – antroposofu biedrībā, minerālterapiju biedrībā un antroposofās astroloģijas asociācijā – un raksta, ir publicējusi vairāk nekā 200 rakstu, piedalījusies daudzos radio un televīzijas raidījumos, izdevusi 26 grāmatas, kas tulkotas daudzās valodās. Antropoteosofisko grāmatu lasītāji zina viņas garīgo vārdu Astreja.

Autore mūs aizved tik senā pasaulē, kuras nav mūsu apziņā, bet kuras atspidumi noteikti mājā mūsu dvēselēs, reizumis uzdzirkstot kā kaut kā piedzīvota atkārtotā izjūta. Lasot šos atspidumus var ielaist arī savā ap-

ziņā, atskatoties uz seno aistu gājieni mūsdienu cilvēka acīm. Tālo senču dzīvesveids un sadzīve, ko arī, protams, grāmatā var iepazīt, aiziet otrajā plānā, kad sāk iedziļināties viņu gudrībā un vērtībās. Un tad arī tā pa īstam saproti, ka, notīrot visu ārišķīgo un sadzīvisko no mūsu dzīves, mēs turpat vien esam: cilvēciskās izvēlēs un šaubās, cilvēciskā gudrībā un vājumā, cilvēciskos priekos un sāpēs. Pārējais ir tikai mūsu dzīves rekvizīti un aksesuāri, kas bieži vien novērš uzmanību no galvenā.

„– Vai pamanīji, dēls, kā upe tek?”

– Svinīgi, – atbildēja dēls.

– Var sacīt arī tā. Bet vai redzēji, kā upes ūdeņi tajā sakritušās lietas, saknes, kokus, zāles nes? – turpināja tēvs.

– Kā neredzēsi... – nesaprata Aistis.

– Bet vai domāji par to, vai upei ir svarīgi, ko – laivu vai tajā sakritušus zarus, vai pagales – tā nes? Vai tās straujums ir atkarīgs no priekšmetiem vai lietām, ko tā nes?

– Domāju, ka upei nav svarīgas tas viss, jo pati sev tā tek – tek, nesot visu, kas tās straumē nokļūst, – atbildēja dēls.

– Tātad, dēls, šādi tā tek. Laiva, atpeldējusi līdz savai vietai, apstāties. Zari vai pagales aizķersies aiz kāda akmens vai iepeldēs atekā, vai tiks izskaloti kaut kur krastā. Bet pati upe tecēs savu Ceļu tālāk. Straujs ir tās ūdens, tādēļ mainīgs arvienu.

Saku tev par upi, jo salīdzinu

to ar cilvēku, kas Saucieni izdzirdējis un tam atsaucies ir. Mēs ar tevi tā tekošā upe esam, jo uz Tēva Saucieni atsaucāmies, pēc tā vien ejam, atklātu sirdi par ceļrādi turot.”

Grāmatā ir tēloti daudzi ceļi: gluži fiziski ceļi un neceļi, pa kuriem virzās lielā pārgājiena dalībnieki (lasītājs varēs atrast tīri ģeogrāfiskas norādes, uz iekšējiem vākiem ir attēlota arī gājiena

“ Tālo senču dzīvesveids un sadzīve, ko arī, protams, grāmatā var iepazīt, aiziet otrajā plānā, kad sāk iedziļināties viņu gudrībā un vērtībās. Un tad arī tā pa īstam saproti, ka, notīrot visu ārišķīgo un sadzīvisko no mūsu dzīves, mēs turpat vien esam: cilvēciskās izvēlēs un šaubās, cilvēciskā gudrībā un vājumā, cilvēciskos priekos un sāpēs.

shēma kartē); aistu garīgās dzīves ceļi (kādas vērtības izvēlēties, ko ar savu dzīvi apliecināt, kā savu Saucieni sadzirdēt un savu Sūtību piepildīt); tautas zarošanās ceļi (nebūt ne visi no Sākuma jūras aizgājušie nonāk pie Apsolītās jūras); cilvēku mācību ceļi (kam tiek pievērsta liela uzmanība, katrā bērnā jau kopš mazotnes attīstot viņa spējas); arī katra leģendā pieminētā varoņa fiziskās dzīves ceļš. Un atkal jāatkārtojas: ja noņem visu mūsdienu dzīves uzslāņojumu, tad redzam, ka šie ceļi un izvēles arvien ir tie paši – gadu tūkstoši neko nav mainījuši. Šī atziņa palīdz apzināties, kas īsti dzīvē ir būtiskāks, kur ir cilvēka un tautas tāpatība, kā tautas saknes kopt, uzturēt dzīvas un nodot nākamajām paaudzēm. Arī A. Ilgevičienē grāmatas izdevēja Latvijā I. Blūma uzsver: „Vēsturiski fakti ir tikai informācija un tās interpretācija, kuru praktiski vairs nav iespējams pārbaudīt. Fakti un pierādījumi ir vajadzīgi prātam, kuram ir grūti ticēt tāpat vien... Leģenda nes vēstījumu mūsu zemapziņai, mūsu iekšējai zināšanai un gara stiprināšanai. Lai tā nonāk pie tiem, kas sevī sajūt, nes un glabā seno baltu tautu Garu!”

„Teikas par aistiem” valoda ir maģiska: tā, vijoties starp prozu un dzeju, rada savu vēstījuma ritmu, kurā lasītāju ievieļ. Daudzviet precīzākais lasīšanas veids ir skaļa lasīšana, kad gluži fiziski skaņas ievibrējas lasītājs un telpa ap viņu. ■

RSU docētāji izdod grāmatu par psiholoģisko atbalstu skolēniem

IK IK INFORMĀCIJA

Lai skolas psihologiem un citiem atbalsta personāla pārstāvjiem palīdzētu sniegt kvalitatīvu atbalstu bērniem un jauniešiem, Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) docētāji sadarbībā ar pedagogu **Jāni Pāvulēnu** izdeva grāmatu „**Konsultatīvais atbalsts skolēniem**”. Tajā ir skaidroti uzvedības izmaiņu modeļa pamatprincipi, raksturots uzvedības izmaiņu process, kā arī aprakstīti konkrēti instrumenti, kurus psihologi un skolotāji var izmantot skolēnu atbalstam. Grāmatas „Konsultatīvais atbalsts skolēniem” autori ir pedagogs J. Pāvulēns, RSU Sabiedrības veselības un sociālās labklājības fakultātes profesore **Kristīne Mārtinsone** un RSU Komunikācijas fakultātes asociētā profesore **Sandra Mihailova**.

Grāmatā ir aprakstīts uzvedības izmaiņu modeļa pamatota konsultatīvais atbalsts un tā posmi. Šo modeli ikviens palīdzošo vai izglītojošo profesiju pārstāvis vai topošais speciālists savas kompetences ietvaros var izmantot darbā ar skolas vecuma bērniem, pusaudžiem un jauniešiem, lai palīdzētu pārvarēt uzvedības problēmas, kā arī sekmētu veselības uzvedību.

Izdevuma saturam ir pievienoti pielikumi, kurus var izmantot konsultatīvā atbalsta procesā, pēc nepieciešamības tos pilnveidojot, papildinot un uzlabojot, lai pielāgotu konkrētajām vajadzībām un darbības specifikai.

Lai gan grāmatā iekļautie piemēri vairāk ir attiecināmi uz skolas dzīvi, posmsecīgā modeļa pamatprincipi var tikt pielāgoti visdažādākajos profesionālajos kontekstos. ■

Jauns izdevums: „Tā viņi te runā. Ceļojumi pa apdraudētām valodām”

Turpinot Latviešu valodas aģentūras tulkojumu sēriju par valodnieciskiem jautājumiem, ir laista klajā publicista un dzejnieka **Marka Ablija** (Mark Abley) populārzinātniskā grāmata „**Tā viņi te runā. Ceļojumi pa apdraudētām valodām**” (*Spoken Here: Travels Among Threatened Languages*, 2003). Tulkotāja – Māra Poļakova, zinātniskā redaktore un priekšvārda autore – *Dr. habil. philol.* Ina Druviene.

Tā ir grāmata, kas no socioloģiskā un lingvistiskā aspekta aizraujoši un krāšņi stāsta par vairākām apdraudētajām valodām pasaulē. Tā ir veidota kā autora ceļojuma apraksts, dokumentējot tikšanos ar murinpatas, matikes, juči, meniešu, provansiešu, mohauku, velsiešu un citu valodu runātājiem visā pasaulē, dokumentējot vietējo stāstus, kuros atklājas ikdienas dzīve un nodarbošanās.

Grāmata ir autora populārākais darbs, kas ir tulkots vairā-

kās valodās, piemēram, franču, spāņu, japāņu, tagad arī latviešu valodā. Izdevums tika atzīts par gada labāko grāmatu „The New York Times”, „Globe”, „Mail”, „San Francisco Chronicle” aptaujās, par to gūtas vairākas balvas, arī Rodas un Gugenheima stipendijas.

Autora spēja apvienot zinātnisku precizitāti un kaismīgu iestāšanos par valodu pasaules krāsainības saglabāšanu padara šo grāmatu īpaši fascinējošu. Valoda autora skatījumā nav tikai saziņas līdzeklis, kas ir raksturojams no sistēmas un funkciju viedokļa; viņš ir spējis saistīt valodas, tautas un konkrētu cilvēku likteņus, atklājot dziļāko valodas kā identitātes nesējas būtību.

Izzinot pasaules valodu likteni, grāmata latviešu valodas lasītājam liks aizdomāties par savas valodas un kultūras sargāšanu un attīstīšanu, turklāt, skatot izzūdošo valodu ainu pa-

saulē, tā liks atcerēties un novērtēt lībiešu valodu un kultūru kā nozīmīgu un neatņemamu Latvijas daļu.

Grāmata ir domāta ikvienam interesentam, kas vieglā un saistošā veidā vēlas uzzināt gan par valodu daudzveidību, gan par to apdraudošajiem faktoriem, gan mazāk zināmām valodām. ■